

STŘEDNÍ VÝCHOD ROKU 1374 AH

(Turecko, Írán, Pákistán)

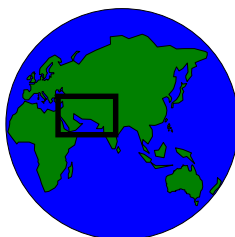
25. 7. - 28. 8. 1995

Obsah:

CESTA STŘEDNÍM VÝCHODEM 25. 7.-28. 8. 1995	3
Praha	4
RUMUNSKO	4
TURECKO	5
Istanbul	5
Dogubeyazit	6
ÍRÁN	7
Maku	7
Teherán	8
Isfahán	10
Zahedán	13
PÁKISTÁN	14
Quetta	15
Lahaur	16
Rawalpindi	18
Islamabád	19
Rawalpindi	19
Karakoram Highway	19
Gilgit	20
Kargahský buddha	20
Gilgit	21
Mingora	22
Udegram	22
Mingora	22
Pěšavár	23
Lahaur	24
Quetta	25
ÍRÁN	26
Zahedán	26
Šíraz	27
Persepolis	27
Šíraz	28
Tabríz	29
TURECKO	29
Ankara	30
Istanbul	31
RUMUNSKO	33
MAĎARSKO	33
ČESKÁ REPUBLIKA	33
STATISTIKA:	34
DALŠÍ DENÍKY:	34

CESTA STŘEDNÍM VÝCHODEM 25. 7.-28. 8. 1995

25. 7.	Praha (ČR)	13. -14. 8.	Saidu Šarif
27. 7.	Istanbul (Turecko)	15. 8.	Péšavár
29. 7.	Dogubeyazit	16. 8.	Lahaur
30. 7.	Tabriz (Írán)	17. 8.	Quetta
31. 7.	Teherán	18. 8.	Zahedan (Írán)
1. -2. 8.	Isfahán	19. 8.	Šíraz
3. 8.	Zahedan	20. 8.	Persepolis
5. 8.	Quetta (Pákistán)	22. 8.	Tabriz
7. -8. 8.	Lahaur	23. 8.	Erzurum (Turecko)
9. 8.	Rawalpindi	24. 8.	Ankara
10. 8.	Islamabád	25. 8.	Istanbul
11. -12. 8.	Gilgit	28. 8.	Praha (ČR)

Myšlenka cesty do Íránu a Pákistánu se zrodila po mém návratu z Blízkého východu v létě 1992. Původní termín - rok 1993 - jsem nemohl dodržet v důsledku zaneprázdněnosti v jiné části zeměkoule. Teprve po návratu v roce 1994 jsem se touto myšlenkou začal znovu zabývat a pomalu spřádát plány na tuto, podle některých mých známých zatím „nejsebevražednější“, cestu. To, že tyto řádky právě čtete je důkazem, že šlo jen o názor založený na „evropanských“ předsudcích.

Nevím jak je to možné, ale už v zimě 94/95 jsem pro tuto cestu měl dvě potenciální duše - Martin „Chlupi“ Dlouhý (dále jen Chlupi) a Martin Hromádka (dále jen Martin) - oba bývalí spolužáci ze školy. Chlupi se definitivně rozhodl už v prosinci 94, Martin nevyužil své možnosti rozmyslet si účast.

Během posledních tří měsíců před odjezdem jsme zařídili vše potřebné - víza, pojištění, očkování, jízdenku do Istanbulu, literaturu. Přípravy nám trochu zkomplikoval Chlupi, který se jich až do konce června účastnil z Londýna. Tam si už na jaře pořídil pákistánské a íránské vízum. Udělal to však příliš brzy, protože íránské mu ještě před odjezdem vypršelo. Museli jsem o něj za Chlupiho požádat v Praze, čímž se (díky lhostějí vyřízení víza) odjezd oddálil o 14 dní. Chlupi si pak v klídku přijel z Londýna a strašně se divil, že prý ten odjezd zbytečně zdržujeme. Nakonec ale vše dobře dopadlo a všichni 3 jsme byli připraveni na cestu.

Asi týden před odjezdem jsem se setkal s Mahmudem, Pákistáncem, který studoval na ČVUT a teď už 20 let žije v Čechách. Zastupuje firmy prodávající turbíny do elektráren a má celkem přehled a dobré známosti, takže už je za vodou. Vytáhnul jsem z něj co se dalo. Podle něj je celá cesta bezpečnostně celkem v pohodě. K dramatictější změně prostředí prý dojde až v Pákistánu, kde podle něj teprve začíná Asie. Tak tam teď odjíždíme.

Od Kamči jsem pro štěstí (a taky aby tak trochu byla se mnou) dostal plyšovou berušku. Snad nám to štěstí přinese, budeme ho potřebovat.

Praha

Den 1, úterý 25. 7.

Autobus odjíždí z Holešovic v 19⁰⁰, ale už ve čtvrt na sedm jsme my 3 tragédi na místě. Chlupi je ve stejné košili a stejných džínách jako jsem ho dnes ráno potkal v metru - pochválil jsem ho, že začíná přitvrzovat s hygienou - tyhle věci totiž ze sebe svlékne až ve čtvrtek ráno v Istanbulu. Martin tu má Marii, která prý bude na cestě spirituálně s ním. Postupně nás přišlo naposledy spatřit asi 10 fanoušků. Od Martiny Beránkové jsme dostali lék proti trudnomyslnosti - nafukovací balón s Mickey Mousem, od Irči každý sáček multivitaminových bonbónů pro zdraví, od Alice pornočasopisy a od Hand'i pusu.

Autobus odjíždí na čas. Hned po prvních metrech po něm začínám honit broskev, která mi vypadla v první prudké zatáčce. V Brně přistupuje mladý pár (který, jak později Martin vyzvěděl, jede do Sýrie a Jordánska), v Bratislavě pak Slovenka s Turkem, asi svým manželem, protože s ním i s řidiči (taky Turky) mluví turecky.

Den 2, středa 26. 7.

Cestu přes Maďarsko, tj. asi od půlnoci do 5 ráno jsem prospal. Celkem OK, protože nás v autobuse bylo jen 17, takže jsme měli spoustu místa.

RUMUNSKO

Do Rumunska (díry Evropy, jak poznamenal Chlupi) jsme se dostali před šestou SEČ (sedmou VEČ) ráno. Tady začíná naše asi 16hodinová pouť po rumunských „cestách“. Všichni jsme plně při vědomí, jelikož jedeme přes den, takže můžeme ocenit a vychutnat chování našeho autobusu při překonávání nejrozmanitějších děr a výmolů. Průměrná rychlost je 50 km/h, což je u tureckých řidičů, kteří mají pocit, že jedou teprve při rychlostech nad 150 km/h, věc nevídaná. Už v prvním městě mě zaujala neobvyklá uniformita obydlí - samé obrovské, šedivé, nevzhledné, nudně stejné krychle, které jsou jen občas přerušovány kostelem, vřakovištem nebo smetištěm. Mahmud (pražský Pákistánec) měl pravdu, když říkal, že špinavost zemí se vzdáleností od Střední Evropy stoupá a kulminuje v Rumunsku. Některá města mají dokonce ještě nedostavěnou odkrytou kanalizaci. Vůbec se tady hodně staví - silnice, další krychle, mosty, železnice. Působí to ale spíše dojmem, že na dostavbu už nejsou peníze. Mnoho domů má zcela zatažené rolety, takže je to jako slepá města a vesnice.

Projíždíme ovšem jednou krásnou oblastí - Karpaty. Vesničky jsou hezké, příroda ještě hezcí. V údolí, kterým jedeme, právě stavějí novou železnici.

Ještě před tím, než jsme se mohli kochat horami, zavařili jsme v jedné vesnici pneumatiky, takže k nám musely běžat babky s kýbly vody. Po provizorním uhašení se přesunujeme do blízkého motorestu, který by se u nás určitě jmenoval „Vrakoviště“, protože je plný vraků různých druhů aut. Stojí tu také několik tureckých kamiónů a všechny mají české dálniční známky za 2000 Kč.

Posledních asi 100 km před Bukureští se jede rychleji, protože je tu dálnice (no, někde to byly spíš 3 pruhy asfaltu napříč polem).

Bukurešť objíždíme, ale je poznat, že jsme blízko hlavního města, protože na západ od nás se na obzoru tyčí šedá hradba krychlí. Jediným pozitivem je, že oslavujeme prvních 24 hodin na cestě a Chlupi je celý u vytržení z toho, že překonal svůj rekord v délce jízdy busem (předtím 23 hodin do Londýna).

Na rumunsko-bulharské hranici asi ve 22 hodin poprvé zažíváme obvyklou proceduru uplácení kartónem Marlboro. Cestu Bulharskem pře noc jsem prospal.

TURECKO

Den 3, čtvrtek 27. 7.

Ve 4 ráno jsme na bulharsko-turecké hranici. Kupujeme vízum a asi po půl hodině vstupujeme do Turecka. Kousek za hranicemi stavíme v motorestu, který Chlupi (stále pod dojmem Rumunska) ohodnotil, že „je to jako v Německu“.

Istanbul

S malým zpožděním jsme v Istanbulu. Když chceme směnit dolary, musí si pokladník v bance vypůjčovat peníze ze stánku od vedle a drobné nám ještě dává ze svého. Kupujeme na zítřek odpoledne lístek na bus do Erzurumu na východ Turecka a metrem odjíždíme do centra najít ubytování.

V centru jsme zastaveni „odchytávačem“ z jednoho penzionu. Když mi ukazuje, že je uveden v Lonely Planet průvodci, neváhám a ubytováváme se tam. Je to asi půl kilometru od centra.

Za ty 3 roky co jsem tu nebyl rychle devalvovala lira ze 7000 za dolar na 45 000 za dolar a ceny v dolarech se taky zvýšily. Zdá se ale, že mají celkem dost peněz, protože je tu obrovské množství rozestavěných budov. I autobusové nádraží, na které jsme přijeli, je úplně nové a moderně řešené.

Smyváme ze sebe dvoudenní špínu a jdeme se trochu projít po, pro mě už známých, místech. Kluci je ale samozřejmě chtější vidět. Hlavně si chtěli jít sednout k Atatürkovi, odkud je výhled na Bospor, místo, kde jsem minule začínal svůj deník.

Pak se přesouváme do stínu jednoho **zábavního parku**. Tady nás odchytil asi 14letý kluk, se kterým jsem si docela dobře pokačal. Uměl anglicky a zajímal se o to, jaké to bylo, když se Čechy a Slovensko dělily, jak se dívám na válku v Bosně, jaké je u nás školství, fotbal atd.

Navečer odpočíváme v penzionu. Jsou tu s námi Američani, Kanaďan, Briti, někdo z Jižní Afriky a z Maďarska. Dva Briti co jsou s námi na pokoji jedou přes Írán a Pákistán do Číny. Půjčují si od nás Lonely Planet Iran průvodce.

Večer se ještě jdeme trochu projít, podívat se na noční Bospor a bloudit uličkami starého bazaru. Přitom bloudění v tmavých uličkách jsou oba Martinové trochu nervózní, ale já to naopak beru jako trénink orientace.

Den 4, pátek 28. 7.

Vstáváme brzo, do deseti musíme opustit pokoj. Batohy si necháváme v penzionu a vyrážíme na obhlídku Istanbulu, než ve 4 odpoledne odjedeme do Erzurumu.

Nejdřív něco k snídani. Dáváme si nějaké sendviče. Jelikož jsem je objednal v turečtině, nedostali jsme přesně to co jsme chtěli.

Pak se hned vydáváme na **bazar**. Je tu spousta různých věcí od zlata přes porcelán, kožešiny, oblečení, jídlo. Procházíme taky těmi uličkami co jsme bloudili včera v noci. Teď jsou ale živé a je zvláštní jak hezké obchody se nacházejí tam, kde včera byly jen staré železné rolety. Celkem je tady 65 uliček se 4000 obchody.

Chci, aby si kluci vyzkoušeli, jaké je to v mešitě, aby pak v ortodoxním Íránu nebyly problémy. Míříme tedy do **Suleymaniye (Modré) mešity**, z jejíhož parku je zároveň i hezký pohled na Istanbul. Před mešitou je jako obvykle klid, muslimové se procházejí, nebo klečí směrem k Mecece a modlí se se svými korálky. Ženy mají vyhrazen zvláštní prostor. Na jejím nádvoří je krásný chládek. Poznávám, že sem zapadáme jako New Muslims on the Block.

Cestou zpět do penzionu potkáváme i ženy oděné v černých čádorech. Chlupi je hned překřtil na „depešačky-fundamentalistky“ (tj. něco jako skalní depešačky).

Ještě před návratem se jdeme naposledy podívat k moři, uvidíme ho zase až tady za měsíc. Chlupimu je strašné vedro a přinutil Martina, aby ho vyfotil jak se rozvaluje pod palmou. Asi ve 2 se loučíme s personálem penzionu a odcházíme na metro na autobusové nádraží.

V kanceláři společnosti se kterou pojedeme nás posílají do čekárny nad hlavní halou. Je hezky zařízená, je tu televize a dost místa pro všechny. Podávají zadarmo čaj, který je jako vždy hodně silný a moc dobrý.

Autobus odjíždí na čas, ale trvá 3 (!) hodiny, než se vymotáme z istanbulské aglomerace. Cesta má trvat 16 hodin a je dlouhá asi 1300 km. Během těch tří hodin se stačil naplnit nejen autobus (z Istanbulu odjížděl poloprázdný), ale i spodní zavazadlový prostor, kam na jedné zastávce řidič a jeho pomocníci stačili naskládat celou rozloženou ložnici jednoho pasažéra.

Vedle Chlupiho si přisedl nějaký mladý Turek. Neumí anglicky, takže se dorozumívají pomocí Chlupiho vláčných pohybů a mého anglicko-tureckého slovníku. Když začala stewardka roznášet občerstvení (nejprve malý zákusek, pak čaj a osvěžující ubrousky), ukázal Chlupi, jak jsme tady v Evropě vyspělí. Jeho soused totiž vzal pytlík od čaje, roztrhl ho, čaj nasypal do kelímku a nechal zalít vodou. Chlupi netroškařil a hodil do čaje cukr i s pytlíkem. Pak ho se stewardkou lovili z té vařící vody a Chlupi se trochu červenal.

Martin si taky brzo našel zábavu. Za námi seděli dvě Turkyně se dvěma dětmi. Ty začaly s Martinem laškovat, protože asi tušily, že pak od něj dostanou sušenky. Tohle rozdávání sušenek se s ním pak táhlo až do Erzurumu.

Cestou na východ projíždíme dosti různorodou krajinou, od přímořské vegetace přes nádherné hory a kaňony na severu Turecka (bohužel většinou v noci) až po vyprahlé stepy a skály čím dál tím blíže k Erzurumu.

Den 5, sobota 29. 7.

Čím více se blížíme k Erzurumu, tím více žasnu nad tím, že uprostřed těch tak rozlehlých vyprahlých plání je možné pěstovat obilí, jako to vidím tady. Na druhé straně zase projíždíme kaňony s řekou, které vypadají jako z Aljašky.

S Chlupim už skoro není normální řeč. Jak se včera dlouho bavil s tím Turkem tak na našel dotazy začal odpovídat tureckým způsobem: buďto „hm“ nebo „a“ nebo udělal do jejich rozevláté univerzální gesto. Vida jak rychle se od svého souseda naučil základům turečtiny.

Do Erzurumu přijíždíme v 10 hodin po 19hodinách, ulepení, nevyspalí, ale zase blíže Pákistánu. Ihned kupujeme lístek do Dogubeyazitu (asi 35 km od Íránu) a po dvou hodinách už nasedáme do autobusu směr íránská hranice. Tentokrát už s námi v autobuse jedou první nefalšovaní turečtí sedláci - drsnáci. Jak cestou do Erzurumu tak i do Dogubeyazitu na silnici nejvíce míváme autobusy, osobní auta ale skoro žádná.

Silnice do Dogubeyazitu vede snad ještě vyprahlější a skalnatější krajinou, ve které jsou rozesety hliněné vesničky a vojenské hlídkovací budovy. Vojáci nás stavěli dvakrát (nejspíš kontrola kvůli Kurdům). Kousek před Dogubeyazitem nám nad hlavami zahřměl turecký vojenský vrtulník a zmizel za obzor směrem k íránské hranici.

Na stejném obzoru se po chvíli objevila úchvatná podívaná - vyhaslá sopka - hora **Ararat** (5165 m n. m.) se sněhovou čepičkou o kterou se trhaly mraky. Ararat je znám z bible jako hora, na které Noe postavil svou archu a která jako jediné místo na zemi nebyla zaplavena proudy vody, které po 40 dní a nocí bůh sesílal na zem. Silnice samotná je ve výšce asi 2000 m n. m.. Slunce hodně pálí, ale vzhledem k poloze této oblasti je teplota celkem příjemná. V zimě tu jsou těžké sněhové kalamity.

Dogubeyazit

Po páté hodině vystupujeme v Dogubeyazitu pod Araratem, 1550 km a 25 hodin cesty od Istanbulu. Hned nás odchytává nějaký klučina a pomáhá nám najít ubytování. Cenu jsem usmlouval ze 6 dolarů na 4 dolary na osobu.

Dogubeyazit je celkem příjemné malé městečko. Atraktivní ho činí jeho poloha. Dominantou severního obzoru je právě Ararat, za nímž je hranice s Ázerbajdžánem a Náhorním Karabachem. Asi 100 km na sever je Jerevan, hlavní město Arménie a 200 km pak Leninakan, kde bylo v 80. létech ničivé zemětřesení.

Přes všechny zprávy z masmédií nemáme žádné problémy s Kurdy ani místními lidmi. Naopak jsme chvíli po příchodu do hotelu byli pozváni na kurdskou svatbu. Bohužel jsme za sebou měli 25 hodin cesty, takže jsme si prostě museli odpočinout (a hlavně ze sebe smýt těch 1500 km hor a stepí), i když by to jistě bylo strašně zajímavé. Napadlo mě, že je možná dobře, že nemůžeme jít, protože by to byla skvělá záminka jak nás nenápadně vylákat a pak unést (viz. únos japonského turistu před asi třemi týdny někde v této oblasti). Chlupi hned vymyslel jinou teorii proč je pro ně výhodné mít na takové společenské události cizince: že by si turecká armáda nedovolila je bombardovat, když by věděla, že jsou mezi nimi cizinci.

Po umytí a obnovení normální člověčí podoby ihned vyrážíme ven. Nejprve udělat fotky Araratu, což nám chvíli trvá, protože tohle město je jedna velká vojenská základna. Pak se jdeme najíst, což je ze začátku skvělé, ale při placení se nás majitel pokusil vzít na hůl. Vše se ale nakonec vyřešilo bez větších emocí.

Večer usínáme v očekávání zítřejšího vstupu do šíitského Íránu.

Den 6, neděle 30. 7.

Vstáváme v 6, protože už v 7 chceme odjet na hranice, jelikož nevíme jak dlouho budou trvat formality a navíc máme před sebou v Íránu ještě dlouhou cestu. Bez problému se dostáváme minibusem na hranice. Jsme vysazeni přímo u betonové zdi, kde vstupem jsou malá železná dvířka - něco jako postranní vchod do zahrady.

Hranice je umístěna v sedle mezi dvěma vrcholy jednoho hřebenu. Turecká strana je jen pár budov a parkoviště pro kamióny, íránská je široká asi 3 km. Turecká kontrola je formalita srovnatelná s přechodem česko-slovenské hranice, íránská je delší, i když jsme překvapeni jak jde všechno hladce. Nejprve vyplňujeme imigrační kartu. Musíme chvíli čekat, protože těsně před námi přijel z Turecka íránský autobus a pak se postavíme do fronty k celníkům za řadu lidí z toho autobusu se spoustou krabic a jiného zboží z Turecka.

Asi po 20minutách, během nichž se fronta vůbec nehnula, si nás všiml jeden íránský celník a gestem se zeptal kde že máme zavazadla. Když jsme mu je ukázaly, tak nám pokynul ať jdeme za ním a odvedl nás přímo na začátek fronty. Bylo nám to trochu nepříjemné, vzhledem k těm co tu byli před námi, ale nikdo nic nenamítal, tak jsme taky nic nenamítali. Místo očekávané prohlídky zavazadel a velkého vyptávání nám celník jen dal formuláře na deklaraci peněz a posla nás dál do banky. Jelikož nás vůbec neprohledávali, tak by byli nenašli ani ty pornočasopisy (kterých jsme se zbavili v Istanbulu a o kterých Chlupi řekl, že nám v Teheránu mohli přinést „půl melounu“ riálů) ani tu FPZ, kterou jsem na cestu dostal od Karin (FPZ = Flaška Poslední Záchraný = slivovice).

ÍRÁN

V bance nám všechny peníze píší do pasů a to je vlastně konec všem procedurám! Měníme ještě nějaké dolary a pěšky vyrážíme přes to tříkilometrové nárazníkové pásmo. Na jeho konci se naposledy ohlížíme na Ararat, který vyčnívá nad hraničním sedlem a nasedáme do taxi do Maku, nejbližšího městečka (asi 22 km).

Maku

Z Maku jsme původně chtěli jet do Tabrízu (4 hodiny) a pak dál do Isfahánu (16 hodin). Nakonec jsme se ale rozhodli jet do Teheránu (14 hodin). Kupujeme lístky, batohy necháváme v kanceláři na autobusovém nádraží a jdeme se trochu projít a prozkoumat první hmatatelné íránské realie.

Maku je roztažené v dlouhé **roklině** mezi rozeklanými a zvrásněnými skálami ve výšce 1634 m nad mořem. Musí na ně být krásný pohled při západu slunce, protože roklina se táhne od východu na západ a ty vrásky a kameny by určitě vrhaly zajímavé dlouhé stíny.

Kupujeme si sendviče (oproti turecku levné, Írán se vůbec zdá levný - jízdenka do Teheránu, tj. asi 900 km přišla na 65 Kč, jen máme zprávy o drahotě ubytování) a jdeme si najít nějaké klidné místo, kde bychom si je mohli sníst. Jakmile jsme ho našli, nahrnul se k nám roj dětí, takže klidné být přestalo. Vlastně se nahrnuly na Chlupiho, protože ten si nevylezl za námi na skálu nad roklí s říčkou, ale udělal základní chybu, že zůstal dole na můstku a tím byl snadno přístupný. Byl pro ně velká atrakce, ani ho nenechali najíst. Myslím si, že z toho byl trochu vedle. Bude si ale muset zvyknout, že tady je každý běloch tak trochu exot na ráně, a že lidé se chovají daleko přirozeněji než v té naší pokrytecké Evropě.

Po procházce a po obědě se vracíme na autobusový terminál čekat na autobus. Sedíme v bistro a pijeme čaj. Samozřejmě jsme zase největší atrakcí, možná i tím, že si cukr v čaji mícháme mým otevíracím nožikem, místo abychom jej pili skrz cukr v puse (jak je ve střední Asii zvykem). Ten cukr se nám už předtím zdál poněkud nerozpustný, to asi aby dlouho vydržel v puse. Několika lidem dávám bonbón. Jeden z nich ho ale nemůže rozbalit (ta bonpara se v tom vedru trochu přilepila na obal), tak mu zdviženýma rukama ukazuju, že ji slunce roztavilo a proto mu nejde rozbalit. On to ale pochopil jako návod na rozbalení a hned s ní vyběhl na parkoviště a napřáhl ji, přesně tak, jak jsem ukazoval, směrem ke slunci, asi v domněni, že se mu na slunci sama rozbalí.

Přesně na čas (ve čtyři odpoledne) odjíždíme do Teheránu. Už se začínáme dostávat do oblasti, kde slunce praží a je tudíž vedro. Autobusy jsou celkem pohodlné, nemají klimatizaci ale jen otevírací okna. Během jízdy roznášíjí vodu (což jsem na Středním východě zažil zatím všude). Silnice jsou v téměř perfektním stavu a ukazatele vzdáleností měst jsou psány jak v perštině tak anglicky. Vše ostatní kromě pár příkazu je psáno jen persky (perština vychází z arabského skriptu, takže je to písmo typu „rozsypaný čaj“). Jelikož jedeme po dobré silnici tak můžu i psát deník.

Chlupi má zase nějakého nového „kamaráda“ - Afghánce. Tentokrát s ním diskutuje přes svoji „*Učebnici moderní perštiny*“. Zdá se, že mu perština celkem jde.

Všichni vypadají přátelsky. Opravdu se tu snaží, aby ženy neseděly vedle mužů, jak jsem četl ve více knihách. Po chvíli ale přichází první šok, který to tak trochu popírá. Při jedné naší zastávce vystoupilo pár lidí a tím se vedle jednoho chlápka uvolnilo místo. Chlupí pořád seděl s Afgháncem a my s Martinem každý sám na dvou sedačkách. Po rozjezdu přišel průvodčí (pomocník řidiče) a ukázal tomu Afghánci, aby si šel sednout jinam a tím udělal místo Chlupimu aby měl dvě sedačky jako my. Ten šok ale přišel, když jsme zjistili, že toho chlapa poslal sednout si vedle ženy!!! Okamžitě jsme začali rozvíjet teorie o tom, jak to tady v Íránu vlastně je s tím vztahem k ženám, když jsme už viděli i některé namalované a teď jen pro pohodlí cizince posadí v autobuse muže vedle ženy. Možná to bude tak, že žena nesmí sedět vedle nevěřícího (jímž je tady každý kdo vyznává jiné náboženství než islám). Když tak pozoruju ty změny, napadá mě, že prezident Rafsanjani bude asi takový íránský Gorbačov - podle mých informací se snaží usměrňovat muslimské duchovní vůdce.

Večer asi v 9 zastavujeme v nějakém motorestu na večeři. Motoresty jsou tady celkem hezké a čisté. Vůbec je v Íránu čisto a na hranici nás dokonce vítala cedule žádající všechny co vstupují do Íránu o dodržování pořádku. K jídlu si objednáme *čelo kebab*. Dostáváme žetony, za které nám ve frontě vydávají jídlo - je to něco jako závodní kuchyně. Jídlo se skládá z husté polévky, rýže, kebabu (smažené sekané, asi jehněčí, maso) a jejich chleba *lavaše* + kola - vše za 30 korun. Kdepak bych se takhle najedl v naší závodní jídelně v PORSu! Nejdřív zkoumáme jak to všechno vlastně jíst, ale po několika otázkách a pokusech už jsme skoro profíci, dokonce jsme ani nezapomněli jíst pravou rukou. Vidím ale některé lidi jíst i levou rukou a jsme z toho trochu zmatení. Levou ruku muslimové používají jako záchodový papír a považují ji tudíž za „nečistou“. U večeře s námi sedí i Chlupího Afgháncem, pro kterého je Írán země zaslíbená (celkem chápu proč). Celou dobu jsme středem pozornosti.

Při odjezdu z motorestu přistupuje do autobusu rodina s dětmi. Chlápek si sedá vedle mě a ihned se mnou začíná „konverzovat“. Teda spíš posunkovat, z jeho strany se vše odehrává v perštině. Tak jsem trochu využil Lonely Planet průvodce Íránem, kde jsou popsány základy perštiny. Ptal se mě odkud, co dělám, jestli mám děti. Chtěl vidět naše peníze a když jsem mu ukázal Kamčinu fotku, nejprve si myslel, že je to moje dcera. Po chvíli to ale pochopil a spolu s ostatními přihlížejícímu pokýval hlavou. Když jsem se ho ptal na současnou vládu, řekl, že stojí za houby a že šáh byl lepší. Martin zase pro změnu diskutuje s Chlupího Afgháncem (Chlupí byl mezitím přesunut do jiné části autobusu), který mu tvrdí, že pokud pojedeme ze Zahedanu do Quetty (Pákistán) autobusem a nebudeme mít riály, tak nás zastřelí. Tyhle dvě debaty jsou zakončeny okurkovými orgiemi, které (i se solničkou) vytáhl jeden z přihlížejících dědů.

Pak se pokouším usnout, ale jde to těžko, protože sedadla jsou moc úzká a dají se špatně sklápět.

Teherán

Den 7, pondělí 31. 7.

Po 14hodinách přijíždíme do Teheránu. Můj první dojem - je to betonová džungle, s horami na severním obzoru (Elburz), které ale kvůli smogu stejně není skoro vidět. Ihned si na zítřek kupujeme jízdenku do Isfahánu.

Taxikář, kterého se ptáme jestli by nás neodvezl do centra po nás chce 20 000 riálů. Drsně nás tím chtěl vzít na hůl. Kupujeme si proto v kiosku lístky na městskou a za půl hodiny jsme v centru za 150 riálů.

Centrum Teheránu vypadá strašně přeplněně, je vedro, vzduch je těžký jednak vlhkostí, jednak smogem. Na druhou stranu jsou ulice opravdu upravené a čisté, se spoustou stromů a jiné zeleně. Všechny ženy jsou samozřejmě zahalené, některé přímo v čádorech, jiné mají přes džíny dlouhý kabát a na hlavě šátek. Někteří muži nosí krátké rukávy, ale všichni mají dlouhé kalhoty. My tu celou dobu budeme nosit kalhoty a košile s dlouhým rukávem.

Podle Lonely Planet vyrážíme do čtvrti, kde mají být levné hotely a ubytovny. V první ubytovně po nás chtějí \$30 na osobu, ve stejné ulici o 30 metrů dále se ale v podobném zařízení ubytováváme za \$1 na osobu. Všichni cizinci prý musí za ubytování platit v dolarech za nevýhodný směnný kurs. My máme ale asi štěstí, jenom už nevím kam s ním. Ubytovna kde jsme se v perštině jmenuje *mosaferchuné*, což i znamená levná ubytovna. Je tvořena dvorem, v jehož středu je malá kašna s vodovodním kohoutkem = „umývárna“. Kolem jsou místnosti a WC. Vchází se z uličky přes recepci. Oba majitelé jsou příjemní a snaží se nám ve všem pomoci.

Rozhodujeme se co budeme dělat. Na západním autobusovém terminálu jsme se zapomněli zeptat, odkud nám ten autobus do Isfahánu vlastně jede. Téměř v každém městě je totiž více terminálů, každý pro jinou část země. Vracím se tedy na terminál, abych zjistil, jak to vlastně je. Chlupího jsem zatím pověřil ať zjistí, kde se dají vyměnit cestovní šeky.

Na terminále všechno probíhá v pohodě, zítra jedem odsud ze západu. Ihned se vracím zpět, stavuju se ale v Iran Airu. Cestou z Istanbulu jsme dostali dost „záhul“ a za pár dní cestou ze Zahedanu do Quetty nás čeká 24 hodin busem prý po prašných cestách, takže bychom si zasloužili něco pohodlnějšího. Navíc nám vychází, že budeme mít v Isfahánu jen jeden večer, protože máme jen 5denní vízum. Proto rezervuju 3 letenky z Isfahánu do Zahedanu - 2 hodiny letu. Je to přes 1000 kilometrů. Úžasná je ale cena - jen 200 Kč!!!

Pěšky se vracím zpět do našeho *mosaferchuné*. Cestou si kupuju *Tehran Times*. Dnes je 9. mordada (pátého měsíce) roku 1374 AH (po hidžře). Muslimové považují za počátek svého letopočtu rok 622 n. l., kdy musel Mohamed utéct z

Mekky. Podle našeho kalendáře je to tedy 1373 let. Perský kalendář je založen na slunečním cyklu, má tedy 365 dní jako náš gregoriánský kalendář, jen začíná jiný den v roce. Arabové také považují za počátek svého letopočtu rok 622 n. l. Jejich kalendář je ale založen na měsíčním cyklu, takže jeden rok má jen 355 dní. Podle nich je teď rok 1416. Tehran Times jsou docela dobré noviny se zprávami z celého světa - Evropa, Svazijsko, Brunei, Guatemala a jiné). Tento rok má prý do Íránu přijet 400 000 turistů. Když jdu kolem německého velvyslanectví, stojí tam desítky lidí - asi na víza. O kousek dál je pobočka IBM. Tady je však tahle zkratka přeložena jako *Iran Business Machines* místo původního *International Business Machines!!!*

Ještě ale zpět k mojí cestě městskou hromadnou dopravou na terminál. Všiml jsem si dvou věcí - že tu mají moc hezké holky a že v autobusech mají ženy vyhrazenou a oddělenou část a nastupují jiným vchodem než muži. Myslím jsem si, že se tady na muže ani nepodívají. Místo toho si mě ale některé sledují a dokonce se i usmívají. Na úsměv mojí Berušky ale stejně nemají!

Městské autobusy jsou buď ikarusy nebo autobusy vyřazené z provozu v Německu a Holandsku, většina dokonce ještě s původními nápisy.

Zpět v mosafarchuné mě od Chlupiho čeká „dobrá“ zpráva. Vzhledem k tomu, že USA uvalily 6. června na Írán obchodní embargo, přerušil s nimi Írán všechny styky a důsledkem je i to, že nám tady nevymění naše cestovní šeky American Express. Budeme tedy muset žít z hotovostních dolarů.

Teherán je hlavním městem od konce 18. století. Za tu dobu nezbylo mnoho význačnějších architektonických památek, natož aby měl ráz staršího města. Navíc je plný smogu. Žije zde něco mezi 10 a 13 milióny obyvatel. Dřív tady prý Komité (tajná složka Revolučních gard, náboženské policie (tady dost obávaná), která bdí nad dodržováním islámských náboženských pravidel v každodenním životě) často zastavovala a kontrolovala občany. Od Chomejního smrti se to ale změnilo.

Ihned společně odcházíme vyměnit si peníze a pak se chceme trochu projít. Přicházíme do ústřední pobočky banky Sepah. Výměnná procedura je ale hrůza. Od přepážek v přízemí nás posílají do 3. patra. Tam jim musíme ukázat peníze a oni se pak asi půl hodiny snaží vytisknout nám prodejní účet. Nakonec ho každý přece jen dostáváme, ale nadvkrát, přičemž součet částek na obou účtech dává požadovanou částku. Říály jsme ale zatím ještě nedostali, místo toho nás posílají zpět k přepážce v přízemí. Tam asi 5 minut hledáme, až se konečně objevujeme u té správné. Mezitím už tam z 3. patra sešla úřednice, která nám tiskla účty, a jala se pokladníkovi vysvětlovat oč jde. Pak už to ale šlo hladce a celá procedura tak trvala jen slabou třičtvrtě hodinku. Naše návštěva v bance měla ale (alespoň pro mě) daleko větší význam. Viděli jsme totiž jak tu pracují ženy. Samozřejmě jsou celé zahalené, ale alespoň můžou pracovat. Do teď jsem si to nedokázal představit.

V bance jsme se zdrželi tak dlouho, že teď už jdeme rovnou do kanceláře Iran Airu. Tady si kupujeme na čtvrtek letenky do Zahedanu. Tahle procedura je zase naopak strašně rychlá. Doufám, že tam to letadlo v ten čtvrtek opravdu bude!

Z Iran Airu se oklikou vracíme do mosafarchuné. Na jedné rušné ulici míváme **pasáž**. Zvědavost nám nedá a tak si ji jdeme prohlédnout. Dostáváme další šok: je to několikapatrová hala, kde se prodávají nejrůznější věci od šatů a džín po stereo věže, vše v krámcích absolutně nepodobných tržištím na Středním východě, s barevnými neonovými nápisy.

Z pasáže pokračujeme po ulici dál. Míváme několik kin. Mají tam vystavené fotky a plakáty z filmů. Samá válka, nejspíš Írán - Irák z let 1980 - 1988, žádné jiné téma.

Čím dál tím více jsme překvapeni chováním i oblečením žen. Chodí sice zahalené, ale některé nosí džíny, vysoké podpatky, jsou namalované a mají nalakované nehty! Dvě mladé holky mě, když mě mýjely, dokonce pozdravily jako první.

Pokračujeme dál a dostáváme se do čtvrti, která už začíná být zajímavá i architektonicky (jinak je Teherán architektonická tragédie). Teprve když teď stojím před první **perskou mešitou**, obloženou mozaikou z barevných kachlíků, začínám věřit, že jsem opravdu v Persii. Je to ohromující pocit, ale i tak se mi zdá, že mi to všechno ještě nedošlo. Možná také proto, že je to zatím všechno skvělé a že jsem očekával něco úplně jiného, daleko horšího. Teď si uvědomuju, že Írán je u nás obestřen takovým tajemstvím, že ani pořádně nevím, co jsme měl vlastně očekávat.

Teherán je rozdělen na čtvrti nebo ulice, ve kterých se soustřeďují prodejci stejných věcí. Např. v naší ulici se prodávají pneumatik a součástky do aut, jinde ovoce, knihy, oblečení atd. Na tržišti si kupujeme nějaké ovoce a vracíme se do mosafarchuné. Něco večeříme a pak se zase vydáváme na, tentokrát večerní, procházku do bazaru.

Bazar už bohužel zavírá (je šest hodin večer), takže lidé akorát odcházejí. I tak je to ale zajímavé, protože je to snad poprvé, co vidím na bazaru ze stropu viset větrací vrtné - nikde jinde se takhle o pohodlí obchodníků nestarali.

Z bazaru se přes město dostáváme k jednomu z mnoha teheránských parků. Tady nás čeká další překvapení. **Park** je obrovský, což je v tak odporně zasmogovaném městě překvapení. Tímhle si ale u nás Teherán trochu napravil reputaci. Park je hezky upravený a čistý. Je možné se v něm projet po rybníčku na loďkách a pro děti je tady oplocený plácek, na kterém můžou jezdit na kolečkových bruslích!! Zkrátka, tohle je ta islámská republika Írán, podporovatel mezinárodního terorismu. Na tohle jsme tedy opravdu nebyli připraveni a z Chlupiho akorát vypadlo, že teď teprve zažil ten pravý kulturní šok. Opravdu je tu vidět, že tenhle národ má tisíciletou tradici.

Večer padáme do postele jako polena. Máme ale opravdu o čem přemýšlet, protože dnešek byl plný překvapení a už jen kvůli tomuhle dni sem stálo za to jet.

Den 8, úterý 1. 8.

Vstáváme v 6, v 9 nám jede autobus do Isfahánu. Z hlavního náměstí **Meidun-é-Imam Chomejni** jedeme asi v 7 městskou busem 532 zpět na terminál, kam jsme včera přijeli z Maku. Martin má nějaké žaludeční problémy, od půlnoci byl několikrát na záchodě. Snad těch sedm hodin jízdy do Isfahánu zvládne.

Na terminálu zjišťujeme, že teď je teprve 7 a že jsem měl budíka nařízeného o hodinu napřed. Takže jsme vlastně vstávali v 5. Chlupi mě za to málem zabil, protože se na něm začíná projevovat nedostatek spánku.

V 8 volám na naše velvyslanectví, abych se zeptal, jaká je situace na iránsko-pákistánské hranici. Prý je to celkem OK, hranice údajně zavírá ve čtyři a už ve dvě by nás prý policie k hranici soukromým autem nepustila. Asi tam bude trochu napětí, protože je to blízko Afghánistánu, což znamená možný obchod se zbraněmi a kousek od Pákistánu, odkud se zase pašuje vše, co je v Íránu zakázané, nebo čeho je nedostatek.

Z Teheránu odjíždíme v čas a hned za městem se ocitáme v **poušti**. Má mnoho různých podob - kamenitá, skalnatá, s trsy vegetace i úplně bez vegetace. Jen jedna podoba tu chybí (tedy alespoň podél silnice) - písečné duny. Kousek za Teheránem, hned vedle dálnice na Isfahán se staví velký komplex budov - **Chomejniho mauzoleum**.

Zdá se nám, že tahle cesta bude zábavná, protože s námi v autobuse jede spousta milých lidí. Už na terminálu se s námi dal do řeči děda, už v důchodu, který byl dříve údajně u vojenského letectva. Teď se právě vrátil z USA od syna. Na cizince má stejný názor, jaký se světu snaží ukázat iránská vláda: nic proti ním nemají, naopak je vítají, vadí jim ale jejich vlády. Je to fakt. K nám se všichni chovají skvěle a myslím, že i Američan by (přes vroubek, či spíše vrub, kdy ve válce Irák - Írán podporovala americká vláda Irák, který se tehdy zdál být menším zlem) tady vůbec neměl problémy.

Na sedadlech za námi sedí rodinka - dvě ženy a děcka. K ním patří na předních sedadlech ještě dospělá dcera a děda. Za mnou sedí asi osmiletá holčička. Pořád se mi dívá přes rameno, když čtu v průvodci Íránem nebo když si prohlížím mapu. Je úplně nadšená, když ji ukazuju, kde je na mapě Teherán a kde Isfahán. Když se pak hrabu v baťůžku, zahlédla tam moji berušku, tak jsem ji musel půjčit. Lítala s ní po celém autobuse a každému ji ukazovala. Pak ji během cesty po mě chtěla ještě dvakrát a vždycky si o ní řekla citoslovci „bzzzzz“. Rodince pak dáváme naše adresy, vizitky a pohledy z Čech. Jsou z toho nadšení.

Když jsme se asi v polovině cesty stavili v poušti v jednom motorestu, Chlupi najednou zmizel a objevili jsme ho teprve v malé oáze, kde ho tahle rodinka cpala jídlem, které si vzala na cestu. Tak se Chlupi poprvé pořádně najedl. My s Martinem jsme si dali akorát čaj.

Více než polovinu cesty jsme se pak bavili konverzací s rodinkou přes Chlupiho učebnici perštiny.

Na všech silnicích v Íránu jsou každých 100 až 200 kilometrů vojenské kontroly. Řidiči autobusů musí ukázat seznam cestujících a občas (zvláště u hranic, kde je větší možnost pašování) si vnitřek autobusu a zavazadla prohlédne i nějaký voják.

Isfahán

Před pátou přijíždíme do Isfahánu na jižní autobusový terminál. I kolem Isfahánu jsou hory, jako po celém Íránu. Děda-letec nás předává do rukou jednoho mladíka - dalšího spolucestujícího z autobusu, který taky jede do centra. V autobuse jsme asi museli provádět dobrou „šou“, protože nám platí taxi (bránil se placení od nás) a ještě nám pomohl najít hotel. Máme štěstí, protože ani tady nemusíme za ubytování platit v dolarech. Hotel je celkem OK, zase místnost o 3 postelích. Hlavně, že je tu sprcha a umyvadlo, protože budeme muset něco vyprat.

Isfahán je nádherné a čisté město. Na každém kroku je tu vidět, že má dlouhou historii. Je tu spousta starých elegantních budov, ulice jsou lemovány několika řadami stromů. Ihned po příjezdu a rutinní hygieně jdeme na první prohlídku. Středem Isfahánu je **Chomejniho náměstí**, plocha pro pěší 500×160 metrů navržená roku 1612. Uprostřed je kašna, okolo jsou lavičky a tráva, na které se tu normálně sedí a piknikuje nebo hraje fotbal. Hlavní dominantou je Imámová mešita, klasický příklad perské architektury. Je prostě nádherná. Má 4 vysoké minarety a velké nádvoří, do kterého je otevřená. Celá je pokrytá různobarevnými kachličkami, které vytvářejí nejroztodivnější vzory - typický rys perské architektury. Na náměstí je ještě jedna mešita. Ta ale nemá žádný minaret, protože byla postavena pro rodinné modlitby, takže do ní nepotřebovali být svolávání věřících. Podél celého náměstí jsou **tunely s krámkami**, kde se prodávají nejrozumnější suvenýry - od měděných samovarů, pohárků, tácu, citací z koránu vytepaných do kovových desek po ubrusy, koberce a tisíce dalších věcí. Na severní části náměstí se rozkládá **bazar**, kde jsou v krytých chodbách kromě krámků i nádvoří, mešity a zahrady.

Sedáme si na trávu, abychom si odpočinuli. Náměstí je plné lidí. Ženy jsou samozřejmě zahalené, jako všude v Íránu. Některé celé v černém, některé mají kabát a na hlavě šátek.

Dává se se mnou do řeči jeden místní mladík - fyzik. Strašně ho zajímá, jak to vypadá s pracovními příležitostmi v Západní Evropě, která země je nejlepší a další podobné informace. Dělá mi dost těžkostí vysvětlit mu, že Evropa je ekonomicky vlastně na ústupu a má vysokou nezaměstnanost. Taky diskutujeme o Bosně. To je pro ně strašně zajímavé a důležité téma. Chtějí totiž pomoci bosenským muslimům a zítra mají být ve všech větších městech demonstrace na jejich podporu a na podporu odvolání embarga na prodej zbraní bosenským muslimům. Zajímavé je slyšet jeho názory na USA, které, přes oficiální postoj americké vlády k Íránu, obviňuje z podpory místní vlády tím, že nakupují íránskou ropu. Diskuse trvala asi 3 hodiny. Za tu dobu se už setmělo.

Martin se mezitím činil úplně jinak. Jelikož ho moje diskuse s Íráncem moc nezajímala, protože byla v angličtině, potuloval se tak dlouho po náměstí, až ho odchytily nějaké holky a přinutily ho (určitě silou, jak ho znám) aby si k ním sedl. Když jsem se odtrhl od své docela zajímavé debaty, už tam seděl i Chlupi a spokojeně chrochtal pod nápojem lžíc s rýží a špagetami - slečny si tam totiž udělali piknik. Tak se Chlupi podruhé najedl. Je to celá rodina (teda bez chlapů) - matka, její dcera s dětmi a její 3 neteře ve věku 14 - 16 let. Ihned jsem věděl kolik udeřilo - Martinův pohled na jednu z nich (16 let) mi řekl vše. Má brejličky, takže je to jasné. Všechny jsou strašně zvědavé. Máme ale trochu komunikační potíže - naše perština potřebuje ještě „trochu“ vybrousit. Asi jsme je zaujali tak, že si s námi na zítra v sedm večer domluvili schůzku u jednoho starobylého mostu.

Jelikož je už tma, Imámová mešita je osvětlena tak, že se odráží ve fontáně. Prostě krásná romantická noc. A já tu sedím uprostřed Íránu místo abych byl se svoji Beruškou. Zítra ji musím zavolat.

Z náměstí odcházíme se smíšenými pocity. Nikdy bych neřekl, že zrovna v Íránu se budeme bavit a večerovat na trávě obklopeni holkama v černém, které vůbec nejsou ostýchavé, jak bychom si představovali, ale naopak chtějí vědět co nejvíce. Navíc se ještě chtějí fotit.

Martin uléhá se zasněným výrazem ve tváři a rukou na hlavě. Asi ho docela dostala. Já jsem před spaním ještě pral a zjistil jsem, že jsem si mohl vzít mnohem míň oblečení, než tu mám.

Den 9, středa 2. 8.

Ráno si přispíváme a vychutnáváme to, že se nemusíme nikam hnát. Chlupimu je nějak divně, bolí ho v krku. Martin už je OK. Dnešek máme celý na Isfahán a budeme ještě jednu noc ve stejném hotelu. Chtěli jsme se pokusit prodloužit si vízum (z našeho velvyslanectví v Teheránu máme informace, že to jde dobře). Když se ale dovídáme, že vízová kancelář je daleko od centra, tak na to kašleme a jdeme radši na prohlídku.

Nejdřív se pokoušíme koupit si něco k jídlu. Pořád nás sledují nějaké tři holky. Už si začínáme myslet, že je nasadila Komité. Po asi půl hodině bloudění nacházíme jednu „sendvičárnu“, kde si dáváme něco k jídlu a čaj. Jako cukr tentokrát dostáváme hnědá kolečka zkaramelizovaného cukru, který se strčí do pusy a čaj se pije přes něj (mnohem lépe než přes klasický cukr). Ty 3 holky se u nás zase objevily, koupily si limonádu a pozorují nás jak jíme. Pak si jedna vytrhla papír ze sešitu a přišla nás požádat o jména a telefonní čísla!! Všichni kolem stojící jen koukali a nechápali, protože tohle by se jim absolutně nemohlo stát, jelikož by tím ty holky porušily to, co jim přikazuje vládní výklad koránu. Na každém kroku tu prostě je vidět co tady mladým lidem chybí. Nedovedu si představit, že bych ve městě nemohl držet Berušku za ruku a nebo se s ní vůbec nemohl nikde procházet.

Z hlavního telegrafního úřadu voláme domů. Po tom co jsem mluvil s Beruškou jsem nějakou dobu trochu vedle, protože mi přišlo líto, že tady nemůže být se mnou, když je to tu tak skvělé. Martin volal Hance do práce a Chlupi domů, ale nedovolal se.

Cestou na Chomejního náměstí jdeme přes jeden z mnoha isfahánských parků. Jsou tu vydlážděné cesty, udržovaná tráva a stolky na šachy. Chlupi byl jedním místním „Karpovem“ vyzván na souboj. Snažil se, ale po šesti tazích vzdal (asi nepočítal s tím, že tu bude hrát šach, tak doma moc netrénoval). Druhého hráče ale už pak vyklepl.

Konečně jsme v **Imámově mešitě**, kvůli které jsme sem vlastně jeli. Je na jižním konci Chomejního náměstí. Někdy se mi stává, že na některé věci v úžasu civím a nechápu. Teď mám jeden z takových pocitů. Byla postavena za 26 let a dokončena v roce 1638 šáhem Abbasem I. Zvenčí i zevnitř je celá vykachličkovaná a vypadá úžasně. Vchází se do ní 30 metrů vysokým *eivanem* (portálem), který je nahoře nádherně vyzdoben. Z něj se vchází na nádvoří se čtyřmi *eivany*. Na stěnách jsou kromě různých abstraktních vzorů vyvedeny i pasáže z koránu - arabština se totiž mimořádně dekorativní. V jižním *eivanu* je na zemi černý kámen, na který když se dupne, tak se ozve několik ozvěň, jak se zvuk několikrát odráží od země a od stropu. Je to třeba vidět, popis prostě nestačí.

Před mešitou jsme našli kráček s pohledy. Včera jsme se v něm ptali na cenu a dnes byla skoro o polovinu nižší. Dalo trochu práce všechny ty pohledy napsat (směštnějte týden tak neobvyklých zážitků na 10 cm²), ale ostatně od toho je tenhle deník, aby bylo všechno důkladněji popsáno a vysvětleno. Hned na náměstí je malá pošta (připomíná však spíš černou díru). Doufáme, že ty pohledy přijdou dřív než se vrátíme.

Odpoledne si Chlupi konečně zavolal a tak jsme se mohli vydat hledat **židovskou synagógu**, poslední věc, kterou si ještě před schůzkou s Peršankama chceme prohlédnout. Když jsem četl, že v Isfahánu je židovská komunita, tak jsem byl dost překvapen. Je to ale tak, a synagógu jsme skutečně našli. Trochu nám to trvalo (ptejte se v Teheránu na židovskou synagógu!!). Je to nenápadný dům skrytý za železnými vraty, nad jehož vchodem je nápis v hebrejštině.

Dostávám kipu a můžu vstoupit dovnitř. Dozvídám se, že není zase tak obtížné být v Íránu Židem. Většina se jich odstěhovala do Izraele nebo USA. Isfahán není jediné místo v Íránu, kde je synagoga - v Šírazu jich má být hned několik.

Ze synagogy úprkem skoro běžíme na **most 33 oblouků**, kde jsme měli mít v 7 schůzku. Nakonec máme čtvrt hodiny zpoždění, takže nevíme, jestli už tady ty holky byly nebo ne. Cítím se trochu provinile, protože hlavně Martin sem chtěl jít a kvůli synagoze jsme přišli pozdě. Chlupí se ztratil hned na začátku a Martin šel hlídat druhou stranu mostu.

Most je to elegantní, vypadá jako akvadukt - má 33 oblouků - odtud jeho jméno. Pochází z roku 1602. Je na něm plno lidí, asi je to pro Isfahán něco jako Karlův most pro Prahu. Na „mé“ straně mostu je u malého stolu člověk s ampliíonem a průhlednou plexisklovou schránkou. Pořádá sbírku na bosenské muslimy. Schránka se překvapivě rychle plní. Íránci jsou opravdu solidární s muslimy na celém světě.

Asi ve tři čtvrtě na osm, přesně podle pravidla „neočekávejte, že Peršani budou přesní, ale nedivte se, když vám vyčtou vaši nedochvilnost“, se holky konečně objevují. Přecházíme na druhou stranu mostu, kde je menší parčík.

Po několika minutách se holky ale najednou splašily, řekly „*Na náměstí Chomejního!*“ a zmizely, až na dvě, se kterými jsme zůstali stát u silnice. Samozřejmě jsme vůbec nechápali co se děje. Vzápětí jsme ale ihned pochopili a octlí jsme se v nejtvrďší realitě totalitního Íránu. Najednou se vedle nás objevili vojáci a odtáhli holky stranou. Hned nám došlo, že máme co dělat s Komité. Vojáci začali holkám nadávat a nejspíš se jich ptali co má tohle znamenat. Abych jim trochu pomohl, tak jsem se těm vojákům snažil vysvětlit, že jsme se jenom ptali na cestu. Samozřejmě to nemělo cenu, protože se samotnýma holkama se správně vůbec nemáme bavit, ale bylo to lepší než nic. Vojáci nás ale vůbec neposlouchali a jednoznačně nám naznačili, ať co nejrychleji zmizíme. Holky pak taky pustili. Byl to tak trochu šok, ale alespoň člověk vidí, proč není tak jednoduché dosáhnout v Íránu nějaké podstatné změny - jste neustále hlídáni a nemám moc iluze o způsobech „normalizace“ neposlušných občanů (viz. George Orwell, „1984“).

Zpátky se vracíme bez jediného slova a přemýšlíme o tom, co se s těma holkama může všechno stát, pokud se o ně Komité nepřestane zajímat. Na „žal“ do čeho jsme je to asi dostali si kupujeme místní pivo, které ale chutná sladce a absolutně nealkoholově. V Africe tohle vyrábějí pro děti. Říkáme si, že se zkusíme podívat na Chomejního náměstí, že tam možná alespoň někdo z nich bude (pořád nám v hlavě zní to jejich „*Na náměstí Chomejního!*“).

Jak na něj přicházíme současně přijíždí nějaké známé auto. Když vidíme kdo z něj vystupuje, nevěříme svým očím. Jsou tu a všechny, i ty co nás od nich odtrhli vojáci Komité!! Sedáme si zase na trávník, ale nejdřív velký kus od nich. Musíme nejprve zjistit, jestli nás tady nikdo nepozoruje. Po chvíli posílají svého malého brášku, který prochází kolem nás směrem ke stánku se zmrzlinou. Když nás mívá, posuňkem nám ukazuje, že si k ním můžeme jít sednout. Vzduch je asi čistý. Přesedáváme si k ním a pokračujeme v „konverzaci“. Kupujeme jim zmrzlinu a sami ji taky ochutnáváme. Je docela dobrá. Jedna z nich pořád chce, abych jí dal svůj foťák, druhá chce zase na Chlupim, aby ji koupil prstýnek. Prostě se rozjely a jsou docela drzé.

Asi po desáté už se nám chce zpátky na hotel, tak se s nima loučíme, ještě se ohlížíme na osvětlenou Imámovu mešitu a vracíme se do hotelu. Martin je v dobré náladě a prý že je rád, že si konečně vyřešil svůj problém. My s Chlupim se ale obáváme, aby se jenom nepřesunul z Hradce do Íránu! I tak se nám ale večer líbil, jen Chlupí říkal, že u něj ty holky klesly, protože pořád chtěly foťák.

Den 10, čtvrtek 3. 8.

Ráno vstáváme později. Nemusíme nikam spěchat, protože nás dnes čeká jediné - let do Zahedanu. Musíme nabrat síly, protože ze Zahedanu do Quetty (Pákistán) nás čeká těžká část pouští, kde je zanedbaná infrastruktura, takže se ta oblast nedá překonat rychle jako v Íránu.

Po jedenácté hodině si necháváme recepčním zavolat taxíka (jinak než taxíkem se na letiště nedá dostat) a asi v 11 odjíždíme a začínáme divokou jízdu Isfahánem - kličkování mezi auty, motocykly a chodci. Řidič jen kroutí hlavou a říká „*No good drivers in Isfahan!!*“, přičemž si asi myslí, že on je ten nejlepší řidič z celého Isfahánu.

Letiště je vzdálené asi 20 km od centra. Je k němu vybudovaná nová dálnice. Hned vedle je vojenské letiště. Když se přibližujeme, vidím na dráze Boeing 747.

Vlastní letištní budova je malá, ale upravená. Má zvláštní vchody pro muže a pro ženy, protože každý je při vstupu kontrolován. Letištní hala je čistá a čekající se můžou dívat na televizi. Zrovna v ní běží nějaké pásmo na podporu bosenských muslimů.

Chci si vyměnit nějaké peníze a tak se na informacích ptám, jestli je na letišti směnárna nebo banka. Prý není, já ale za pět minut jednu objevuju. Pokladník nejdřív musí zavolat do Isfahánu, aby zjistil kurs dolaru. Pak měním \$15. Takhle je to na Středním východě všude. Každou informaci si člověk musí několikrát ověřit a pokud to jde, tak se i sám přesvědčit. Často se totiž stává, že každý říká něco jiného, což znamená, že čím více se člověk ptá, tím více se blíží bodu, kdy je nejlepší a nejrychlejší řídit se podle hodů mincí.

Z batohu jsem si musel vyndat nějaké věci a sníst je nebo vyhodit, abych se vešel do 20 kg limitu, který mám povolený do letadla. Teď, když mi ho váží, tak zjišťuju, že má jen 15 kg, takže je v něm i pro budoucnost rezervu.

V tranzitu sledujeme televizi. Ukazují v ní nějakou scénku o tom, jak jednoho chudého člověka bez peněz několikrát někdo pozve do restaurace, pak uteče a nechá jej tam samotného. Majitel restaurace si od něj místo peněz vezme část oblečení. Tohle se mu stane několikrát, až už má jen kalhoty a tílko. Dost naivní, ale Íráncům se to líbí.

Letadlo je starší Boeing 727. Na to, že letíme do zapadlého města uprostřed pouště 100 km od pákistánských hranic je cestujících celkem hodně (asi 70). Na letišti jsou všude vojáci - mají to tu dobře hlídané.

Let trvá asi 1 1/2 hodiny. Poušť má ze shora nespočetně barev. Jsou vidět žluté písčité pláně, vyschlá koryta řek i koryta plná vody, skály, silnice, města. Skoro nikde nic zeleného, jen na počátku letu kolem Isfahánu. Jídlo v letadle je nějaký sýr a omeleta. Tak se Chlupi potřetí najedl. Rozdávají nám noviny. Nejsou v nich ale žádné špatné zprávy o Pákistánu, naopak potěšující zprávy o rostoucím obchodě mezi Íránem a Pákistánem, což pro nás může znamenat jednodušší procedury na hranicích.

Zahedán

Před čtvrtou dosedáme v Zahedanu. Zdejší letiště je malé, je tu ale ještě více vojáků než v Isfahánu - znak blízkosti afghánské a pákistánské hranice. Jeden „drsně“ vyhlížející chlápek nám kontroluje pasy způsobem, jako bychom byli nějakí zločinci.

Před letištěm je taky plno vojáků. Taxíkem (na který tu kupujeme jízdenku!!) odjíždíme do centra, nebo spíš tam, co by se normálně jmenovalo centrum, pokud by Zahedan bylo město. Počtem obyvatel to město možná bude, ale ulice a domy působí velice pouštně - hodně domů je z hlíny, je tu větší špína než v ostatních íránských městech. Patrně je to vliv Pákistánců, kteří tady jsou svou tmavší pletí a typickým oblečením (dlouhé volné košile a kalhoty ve stylu pyžama) ihned patrní. Etnicky je to mišmaš od Peršanů přes Pákistánců po Afghánce v turbanech.

Ubytováváme se v hotelu přímo v centru nad trhem. Podle chodeb a recepce už by se mu dalo říkat hotel, podle toalety a pokoje ale ještě ne. Nad mojí postelí je ve zdi zazděná díra jako po ručním granátu. Chlupi už se cítí líp. Chce se ale ještě léčit - bolí ho v krku - tak po místních lékárnách sháníme Panthenol. Samozřejmě jsme neuspěli, i když podle počtu kluků, co tu na ulicích prodávají léky by se dalo soudit, že se tu dá sehnat všechno, jako by někde blízko byla farmaceutická továrna. Podobný pohled jsem viděl v zemích Sahelu. Je to asi jeden ze znaků bídy - lidé nemají dost peněz na léky z lékáren nebo od lékaře. Írán není sice zas tak chudá země (mají naftu), tenhle jeho kout je ale trochu daleko odevšad a je zapomenut i těmi liškami co všude na konci světa dávají dobrou noc.

Večer, před návratem do hotelu z obchůzky, sháníme něco k jídlu. Nakonec v místní pekárně stojíme frontu na čerstvý chleba - obrovské, ještě horké placky. Pro všechny „spolustojící“ jsme ohromná atrakce a určitě nevěří, co všechno se dá v pekárně vidět.

Tohle město je známé jako doupe šmelinářů a pašeráků, takže je tu i víc policajtů. Proto se ani nevydáváme prozkoumat noční život a raději jdeme spát. Netušíme, co nás v pákistánské poušti čeká za cestu peklem. To bychom asi tak klidně nespali.

Den 11, pátek 4. 8.

Ráno snídáme chleba a sýr a „dopujeme“ se čajem, abychom měli hodně tekutin. Chceme se dostat na autobusové nádraží (asi 4 km), ale bohužel nejede „městská“, protože je pátek, což je pro muslimy den odpočinku. Jdeme tedy chvíli tím směrem a pak nasedáme na korbu prvního taxíku - pick-upu, který jede naším směrem.

Asi v půl deváté jsme na místě. K hranicím ale žádný bus nejede (prokletý pátek). Najímáme si pick-up a vydáváme se k hranici (asi 100 km) ve stylu road-movie. Chlupi vpředu vedle řidiče, my s Martinem a naše batohy vzadu na korbě. Když tak uháníme tou pustou pouští, kolem pomalu ubíhají vzdálené hory, a já sedím na korbě a vlastně mě nic neodděluje od krajiny, mám takový zvláštní pocit absolutní svobody. Tohle se může zdát jenom jako kecy, dokud to ale člověk sám nezažije, pak už je to úplně něco jiného, když si uvědomí, že je vlastně sám uprostřed pouště někde mezi Íránem a Pákistánem.

Na úpatí hor vidíme sunout se tmavého dlouhého „hada“. Řidič říká, že je to vlak, který jede do Quetty. Trochu ožíváme, protože jsme původně chtěli jet vlakem, jelikož to podle našich informací má být nesrovnatelně lepší než autobusem. Z hranic je to do Quetty asi 600 km. Řidič nám říká, že nás může vysadit před hranicemi, kde vlak ještě stihneme. Vysedáme tedy asi 20 km před hranicemi v osadě Mirjaweh. Je tu překvapivě hezká a moderní nádražní budova. Její malá chybička spočívá v tom, že je úplně zavřená, takže čekáme ve 45°C vedru jen v její stínu. Mezitím se sem sjíždí hromady lidí, kteří chtějí jet stejným vlakem. Vypadá to podobně jako když jdou mouchy na mršinu, která pro ně znamená snadnější obživu. I my jsme 3 mouchy, pro které je však vlak možností jak v téhle bohem zapomenuté pustině pokračovat dále.

Všichni naši potenciální spolucestující mají spoustu zavazadel, z nichž nejméně polovina jsou kanystry s vodou. O vodu je tu nouze a jak tak vidím, tak ještě větší nouze o ní bude na té 600 km cestě vlakem. Pojedeme sice přes nějaké

oázy, ale asi to tam s vodou nebude valné. My jsme vodou vybaveni dost mizerně. Chtěli jsme si v Zahedanu nějakou koupit (ta z kohoutku byla slaná a nedala se vůbec pít), jenže v celém Íránu se voda ve flaškách špatně shání, protože se můžete všude napít zadarmo z cisteren (až na Zahedan). Mohli jsme si samozřejmě koupit něco jiného, jenomže nebylo do čeho. Já jsem si nakonec do své litrové termosky koupil asi 4 limonády, Martin taky a Chlupi si nechal v hotelu do své láhve nalít čaj. Flaška pod vlivem toho horkého čaje trochu změnila tvar, ale čaj ještě pořád držela. Jsem zvědav, jak takhle vybaveni přežijeme následujících 24 hodin co má vlak jet přes poušť.

Chceme si koupit lístek na vlak, ale prý si ho budeme moci koupit až ve vlaku. Vlak přijíždí asi v 10 hodin. Vagóny jsou zvenčí dost podobné dobytčákům a mají malá zamřížovaná okna. Hledáme průvodčího kvůli lístkům, ale nikde není. Jsme posláni do kanceláře výpravčího, kde konečně kupujeme lístek. Ten ale platí pouze na hranice (20 km), kde si budeme muset koupit lístek na zbytek cesty.

Nasedáme do vlaku, který je teď už skoro plný. Usadili jsme se ve vagóně, kde jsou náhodou dva kluci co umí anglicky. Vagón nemá kupé, jen sedadla, napůl dřevěná, která jsou od sebe oddělena železnou konstrukcí. Když vyjždíme z Mirjawah, místní obyvatelé na vlak hází spršku kamenů (nikdo neví proč).

Vlak jede strašně pomalu, okna jsou otevřená takže profukuje. Je to dobré proti vedru, ale špatně kvůli písku, který tak protahuje celým vlakem. Do Quetty máme přijet zítra dopoledne.

Kolem poledne přijíždíme na hranice. Nejprve íránská celní kontrola. Celníci chodí vlakem, roztrhávají tašky s krabice a hledají pašované zboží. Pak jdeme z vlaku stát dlouhou frontu před jednou budovou za plotem z ostnatého drátu na výstupní razítko z Íránu. Za asi dvě hodiny jsme všichni hotoví a vlak se líně hýbe asi o 200 metrů přes hranici na pákistánskou stranu. Tady je úplně nová železniční stanice, otevřená před rokem. V jejím suterénu se skrývá imigrační kancelář, kde musí každý dostat vstupní razítko - i Pákistánci. Před tím je ale ještě třeba protrpět celní kontrolu s podobným průběhem jako na íránské straně. Tvrdě se tu při ní uplácí, nepokrytě přímo před zraky ostatních, tzn. i před námi. Většina cestujících mají údajně být poutníci vracející se z návštěvy Mašadu nebo Kchomu. Spíš to ale budou „poutníci“ po nějakých bazarech.

PÁKISTÁN

Čas v Pákistánu je o půl hodiny před íránským. Těsně před odjezdem vlaku tu ještě máme malou „šou“, když se mezi dvěma Pákistánci strhne rvačka o kanystr vody. Vyměňujeme nějaké peníze a asi po třech hodinách nasedáme do vlaku a vyrážíme směr Quetta.

Přímo na hranici se procházejí kozy a velbloudi, z pouště vane horký vítr nesoucí sebou prach a písek. Už po několika minutách jízdy jsem celý od písku. Pohled na poušť je fascinující, ale přinášíme za něj oběť v podobě pomalého tvrdnutí vlasů a písečného make-upu.

Země je úplně vyprahlá, někde jsou vidět stopy vyschlých koryt řek. Poušť je skalnatá i kamenitá, sem tam nějaký písek a duny. Podél železnice vede rozvod elektřiny, asi jediný v této oblasti. Široko daleko až na sever k Afghánistánu nic není. Míjíme ceduli s nápisem „612 km“. Tolik kilometrů nás dělí od Quetty. Na trase je 10 zastávek.

Jízda není moc pohodlná. Opěradla sedadel jsou dřevěná a pořád se s námi chce někdo bavit po jejich způsobu, tj. vůbec je nezajímá, jestli my chceme nebo ne. Jeden chlapík si balí jednu hašišovou cigaretu za druhou. Ne ale jen špetku hašiše do tabáku, hezky celé hašišové. U nás by prý taková cigareta stála 100-500 korun. Tady 5 rupií (ani ne 4 koruny). Drogy jsou tu úděsně levné.

Vlak jede hrozně pomalu, na každé zastávce stojíme desítky minut, než všichni vysednou, nasednou a přesunou správným směrem svoje zavazadla. Nemáme už skoro žádnou vodu.

Chlupi asi začíná blouznit. Pořád vykřikuje něco jako „*Maminko já už budu hodný.*“ v narážce na ne zrovna ideální cestovní podmínky a v domění, že to dostal od maminky za trest.

Teď večer je poušť jiná než ve dne. Slunce už ji tolik nespaluje, takže je trochu (ale ne o moc) příjemnější. Působí klidně a tiše, není tu nic než ten náš pomalu se šinoucí „had“ vagónů.

O půlnoci zastavujeme v oáze Nok Kundi. Naše těla už drsně pociťují nedostatek vody. Celý den v tomhle pekle jsme „jeli“ každý na ten svůj litr (!!!) vody. Mám žízeň jako nikdy předtím, ale nemůžu pít skoro nic, protože by mi nezbylo nic na později. Vypil bych hned i 3 litry, můžu ale pít jen jeden „loček“ v několika hodinových intervalech. Už je to prostě nesnesitelné.

Den 12, sobota 5. 8.

Došla mi voda. Je pět ráno a mi jsme teprve v polovině cesty, tzn., že od včerejška 10 hodin dopoledne (za 19 hodin) jsme urazili teprve asi 300 kilometrů. Do Quetty máme ještě polovinu cesty. To znamená přinejmenším dalších 12 hodin cesty. Je to drsná krize, protože není žádná voda a budeme bez ní muset přežít zrovna tu nejhorší část dne.

Naštěstí asi za půl hodiny přijíždíme do oázy Dalbandin. Všichni (i my) se okamžitě vrhají na místní studnu a plní svoje velké kanystry. Voda je sice teplá jak ..., ale alespoň je to tekuté. Kupujeme si i nějaké melouny, protože ten litr vody co budeme každý mít cestou do Quetty k dispozici je výsměch civilizaci.

Vlak se nějak dlouho nehýbe. Je už 8 hodin. Jdeme zjistit co se děje. Na kolejích před námi je prý nějaký problém, jehož oprava má trvat alespoň 3 hodiny.

V 11 opět sondujeme situaci. Prý vyjedeme až v 5 odpoledne, protože kdyby se jelo hned, tak se do Quetty přijede v noci, což je pro ně nepřijatelné. Připadá mi, že celé pákistánské železnice jsou podvod na lidech. Tak neschopné lidi jsem opravdu ještě neviděl. Nejhorší na tom je, že kdybych je začal srovnávat např. se železnicí v Burkině Faso, tak bych tu burkinskou dost urazil.

Lidé na stanici posedávají a polehávají, zanechávajíce za sebou všude šlupky, papíry a jiný bordel. Je mi jich líto, protože vím, že se svým současným chováním nemají absolutně šanci dostat Pákistán dál než teď je - na periferii světa.

Flegmaticky jím koupený meloun. Přistihuju se při tom, že po těch lidech házím pohrdavé pohledy, protože chování podobné tomu jejich zavinilo naši situaci (což už opravdu začíná být dost špatné - za chvíli z toho asi zešlím). Samozřejmě je to nesmysl svalovat vinu na své spolucestující. Zkuste si ale udržet dobrou náladu, když se kvůli čísi neschopnosti ocitnete na jeden den uprostřed pouště a zabijete tak pracně získaný náskok, který mohl vynést jeden den navíc v horách. Ani romantické už to není, protože romantika končí tam, kde není voda. Opravdu jsem ještě nejel vlakem, který by měl na 300 kilometrech jeden den zpoždění!!!

Už se pomalu smírju s tím, že ztratíme den, když k železniční stanici přijíždí autobus. Bez velkého rozmyšlení do něj nasedáme (Chlupi se tedy spíše potácí, protože od Isfahánu je pořád ještě zničený a když mu říkám, aby víc jedl, tak mi odpovídá, že si kupuje buchty, protože po těch problémech co měl musí přece začínat nečím lehkým a suchým).

Cesta autobusem je dost kodrcavá, někdy není silnice pod dunami vidět, nebo vůbec chybí. Je to taková typická silnice dvacáté třetí třídy. Hlavní ale je, že jedeme a že snad budeme v Quettě do sedmi do večera. Občas zastavujeme na občerstvení - čaj, kola, jednoduché jídlo v chatrčích - motorestech, což je taky lepší než ve vlaku, který zastavoval tam, kde nic nebylo. Většina lidí nám na tuhle cestu radila vlak. Nechápu ale proč, když to nemá jedinou výhodu při tak dlouhé době v něm strávené.

Quetta

Něco kolem osmé večer skutečně přijíždíme do Quetty. Předměstím projíždíme ještě za světla. Pohled je to docela drsný - všude samá špína a bída, mezitím několik roztroušených stanů, v lepším případě hliněných chatrčí. Na rozsáhlých pláních mezi Quettou a horami, které ji obklopují, se ale pěstuje spousta ovoce a prý tu je i nějaký pivovar. V Pákistánu se alkohol normálně nedá sehnat, jen pokud získáte (možné jen pro nemuslimy) povolení k nákupu alkoholu, které je ale většinou omezeno jak časově tak teritoriálně (platí jen v určité provincii).

Quetta je, zdá se, pěkná díra. Proti poušti kterou máme právě za sebou je to ale ráj. Mají tu dokonce „městskou“ - ve stylu afrických minibusů, takže se necháváme vést k nádraží. Tam se ubytováváme v jednom hotýlku.

S ohromnou radostí ze sebe smýváme ten prach pekla, kterým jsme prošli během minulých dvou dnů - byla to docela zabíračka.

Den 13, neděle 6. 8.

Jedním z prostředků hromadné dopravy tu jsou rikši. Jde o tříkolové motorčky, vesměs vespy, které mají vzadu sedačku a jsou zakryté. O stupínek dolů tu je další dopravní prostředek - tongy, což jsou dvoukolové vozíky s plachtou tažené koněm. Naopak o stupeň výš jsou pak pestrobarevně pomalované autobusy, často ověšené hrozny lidí - cestujících. Pak tu samozřejmě mají i normální taxíky.

V Quettě žije asi 350 000 lidí, z nichž 70% jsou Paštuni. Jméno města je odvozeno od slova *kwatta*, což v jazyce paštu znamená pevnost. Většina města byla poškozena při velkém zemětřesení v roce 1935, které tak umožnilo znovu celé město naplánovat a postavit budovy, které do teď odolávají zdejšímu zemětřesením.

Jídlo se tady dá koupit mnohem snadněji než v Íránu a je tu větší výběr - vše přímo na ulici. Tohle je další typický znak země třetího světa - jídlo připravované v drtivé většině na ulici místo restaurací.

Konečně vyměňujeme nějaké cestovní šeky. Jdeme na nádraží a chceme si koupit jízdenku vlakem do Lahauru. Posílají nás od jednoho okénka k druhému. U jednoho prodávají lístky jen na určitý vlak, někde zas jen na určitou třídu. U čtvrtého okénka jsme ale konečně vyslyšeni. Vlak jede v půl jedné odpoledne a cesta by měla trvat 24 hodin.

V hotelu si balíme věci a odcházíme na nádraží. Na nádraží je zmatek a bordel. Vlak přijíždí kolem půl jedné ale odjíždí kolem půl druhé - tj. s hodinovým zpožděním. To nám ta jízda pěkně začíná!!! Moje zatím jediná zkušenost s pákistánskými drahami je zařadila suverénně na poslední místo drah kterými jsem kdy jel. Uvidíme.

Jedeme podobným vagónem jako z Taftanu do Quetty. Každou chvíli je nějaká zastávka, což je na jednu stranu zdržení, na druhou stranu je ale možné si na stanici koupit jídlo a pít. Často jíme rýži s nějakou omáčkou a pijeme kolu.

Sedí s námi jeden intelektuál - studoval anglickou literaturu. Bavíme se s ním o názorech na svět, o Bosně (tu tady všude bedlivě sledují), kolonizaci atd. Ptáme se ho, proč nepostavili železnici z Quetty rovnou do Lahauru (teď se jezdí na jih do Sukkuru a pak na sever do Lahauru - čili velká zájžd'ka). Odpověděl, že to Briti tak postavili. Ani zmínka o tom, že by se taky mohli trochu snažit sami. Spíše to znělo jako „ti Briti to postavili úplně blbě, jinak než jsme chtěli“.

Kolem Quetty jsou hory, kterými se směrem ke Karáči jede přes Bolanský průsmyk. Krajina je tu moc hezká - hory, údolí, řeky, mosty, strže a v tom rozházené vesnice. Vše je ale strašně suché - je to ještě okraj pouště.

Na každé zastávce do vlaku nasedne nějaký prodejce - žvýkaček, nealko nápojů, čaje, jídla apod. a buď hned před odjezdem ještě vystoupí, nebo vystoupí v nějaké další zastávce. Občas nastoupí i nějaký žebrák a žebrá nebo zpívá, aby dostal nějakou tu rupii. Na všech stanicích to vypadá stejně - všude je bordel a lidé všechny odpadky odhazují na zem.

Za Sibi (prý jedno z nejhavějších míst v provincii Balučistan - jedno pákistánské rčení se ptá „Proč bůh stvořil peklo, když už stvořil Sibi?“) se najednou prudce mění klima - ze suchého horkého vzduchu se stává vlhký horký. Je to strašně, úplně jako v tropech - okamžitě se začínáme potit po celém těle a během několika málo minut jsme úplně promočeni. Jelikož ale vlhkost neustává, neustává ani pocení. Je to odporný pocit. Chlupi ještě není úplně OK z té pouště a tohle ho evidentně dorazilo - klímá tam sebou a je mu jedno, kde je, hlavně že žije (snad ještě žije!). Už zase slibuje mamince, že bude hodný. Ta vlhkost je možná způsobená řekou Indus, protože ihned přišla i změna rázu krajiny - vše je najednou zelené a pod vodou. Jedna velká potopa. Tady se asi skvěle drží takové chuťovky jako tyfus nebo cholera. Některé zaplavené plochy jsou využité jako políčka pro pěstování rýže, většina je ale pustá bahnitá břečka.

Už za tmy přejíždíme rychle se valící Indus a konečně se dostáváme do bodu, kde se vlak obrací z dosavadního jihovýchodního do severovýchodního směru a míří k Lahauru. Jsme v provincii Sindh (jejímž hlavním městem je Karáči), která není právě nejbezpečnější. Ve vlaku je to ale OK.

Den 14, pondělí 7. 8.

Kolem jedné hodiny v noci, jak „uháníme“ směrem k Lahauru, opět nastává změna klimatu, vlhkost mizí a nastupuje sušší vzduch. Ne tak suchý jako v poušti, ale 100× příjemnější než ta lepivá vlhkost. Máme ale zase jiný problém - jelikož jsme promočeni a teď je sucho a i chladněji, je třeba se převléci, jinak hrozí efekt klimatizace, tj. nastydnutí z náhlé změny teploty okolí těla. Spát se samozřejmě nedá, je to ale lepší než ta muka v poušti.

Ráno máme před sebou ještě asi polovinu cesty - zase přijedeme pozdě. Všude kolem je samá voda - záplava, sem tam nějaká napůl shnilá vesnice a cihelny - jediný reprezentant místního průmyslu.

Cítím se hrozně, po probdělé noci v ulepeném oblečení. Vše máme zase plné prachu.

Opět trávíme celý den ve vlaku. Do Lahauru měl přijet nejprve ve dvě odpoledne, pak v pět, no a nakonec tam jsme v půl deváté jako na koni - 31 hodin ve vlaku.

Lahaur

Lahaur je vlhký, přečpaný a hlučný. Chvilí hledáme nějaký hotel. Je už 9 večer a proto není divu, že mi už asi ve třech řekli, že je plno.

Nakonec jsme ale přece jen sehnali jeden pokoj, kde se snad konečně budeme moci umýt. Po chvíli ale zjišťujeme, že nám ani to není dopřáno, protože Chlupi, který okamžitě vlétl do „sprchy“ zase ihned vyběhl, s grimasou prozrazující, že něco není v pořádku. A nebylo. Dostal totiž od vodovodního kohoutku elektrickou ránu. Zkouším to sám a ono to fakt probíjí!! Jdu dolů do recepce. Ihned dostáváme nový pokoj, který je ovšem situován přímo do ulice, na které se nachází stanoviště autobusových společností. Budeme asi celou noc poslouchat dosti hlasité koncerty jejich „fantastických“ klaksonů.

Pod vodovodním kohoutkem, který je asi tak v úrovni prsou, se spokojeně umýváme a pak ještě pereme nějaké věci. Je ale strašně vlhko (způsobené monzuny vanoucími z Indie), takže nám vše bude poněkud déle schnout. Minulých 4 dny jsme v podstatě strávili ve vlaku, takže si teď zasluhujeme trochu relaxace.

Den 15, úterý 8. 8.

Lahaur se nachází v provincii Pandžáb, což v překladu znamená něco jako Pětivodí (panj ab = 5 vod) - protéká jím totiž 5 řek. Je to nejurodnější pákistánská provincie, ovšem zásluhou Britů, kteří vhodnou regulací řek udělali z původně neúrodné části Indie dnešní Pandžáb. Jako v celém Pákistánu i tady se jezdí vlevo a vše se zdá poněkud chaotické. Na ulicích je plno aut a lidí. Je to jedna velká dopravní zácpa. K dopravě je nejlepší používat tříkolovou rikšu, protože ta, na rozdíl od taxíků, skoro všude projede.

V Lahauru žije přes 4 milióny lidí. Už skoro 1000 let je hlavním městem Pandžábu. Jeden z možných původů jeho jména je slovo „loha“ znamenající železo, zde v přeneseném slova smyslu pevně opevněné město. K růstu Lahauru došlo po rozdělení Britské Indie.

Ještě jsem tady v Pákistánu neviděl ani jednu hezkou holku - Chlupi říká, že chápe, proč tu ženy chodí zahalené - prý aby se na ně místní chlapi nemuseli dívat. Skoro se strefil.

Vedeme diskuse o naší zpáteční cestě z Pěšaváru do Quetty. Při pohledu na mapu se jako nejkratší nabízí cesta autobusem. Ve skutečnosti nás o této variantě ani nenapadlo přemýšlet, protože oblast kudy autobus jede je nebezpečná kvůli častým přepadům banditů. Vlakem má podle místního jízdního (nebo spíše stojícího) řádu trvat asi 40 hodin (plus asi 1 den zpoždění). Jelikož máme v Istanbulu na určitý den zamlouvanou jízdenku do Prahy (a nemůžeme si dovolit žádné neplánované zpoždění) a taky kvůli cestovním podmínkám, které jsme ve zdejších vlacích zažili, přemýšlíme o tom, že bychom z Pěšaváru do Quetty letěli letadlem. Může to vypadat, že jsme vyměkli, ale jedině ten kdo to zažil, pochopí, proč jsme ochotni dát desetinásobek cestovného - za pětisetnásobné zvýšení kultury cestování. Letenka má stát 1580 rupií (asi 1300,- Kč), což je proti Íránu drasticky drahé, ale přece jenom jedno vlhké peklo mi stačilo.

Rikšou jedeme do sídla **PIA** (pákistánské aerolinky). Je to jízda smrti chaosem, přes hrboly a kaluže. Všichni tři sedíme vzadu. Ještě štěstí, že Chlupi je každý den tenčí, jinak bychom si museli vzít ty rikši dvě. Říká se, že zkratka PIA znamená spíše „Prayers in the Air“ (něco jako „Ti, co se modlí ve vzduchu“) než „Pakistan International Airlines“. Na 16. 8. si rezervujeme 3 letenky Pěšavár - Quetta s tím, že je koupíme později.

Jsme přímo v centru města na ulici zvané **The Mall**, kde jsou zdejší nákupní centra, banky a vládní budovy. Chceme ji projít, abychom si udělali představu o centru nejlepšího města v Pákistánu. Je zataženo a začíná poprchávat. S tou místní vlhkostí to vytváří takové „příjemné“ lepkavé klima, takže si hned připadáme jako mucholapky - taky se na nás všechno lepí. Dáváme si na osvěžení čaj (v Pákistánu zásadně s mlíkem), který se tu na ulici běžně vaří, a pokračujeme dál. Stavujeme se na poště poslat pohledy a pak míříme do Starého města. Cestou zkusíme jeden místní nápoj, který se vyrábí vymačkáním cukrové třtiny a podává se s ledem. Ze zmrazených výrobků tu hodně mají zmrzliny Unileveru, který je tady prodává pod jménem Wall's (u nás Algida).

Vstup do **Starého města** poznáme ihned - právě procházíme jednou ze třinácti vstupních bran, za níž se najednou objevují úzké uličky s domy, které se od doby vlády Mogulů asi příliš nezměnily. Za branou se prudce zvyšuje koncentrace odpadků. Vše se tu prodává na ulici - od jídla, přes oblečení až po náhradní díly na motorky. I přes ten bordel všude kolem, nebo možná právě proto, mě vždycky staré čtvrti na Středním východě fascinovaly. Možná je to tím, že tohle prostředí je pro místní obyvatele nejpřirozenější a že tady se cítí nejlépe. Je to na nich vidět - nemají vůbec žádné starosti, vypadá to, jakoby celý den pili čaj a kecali (možná že to tak je). Remeslníci mají dílny přímo na ulici, takže můžeme vidět jak se co dělá. Prostě tohle jsou ta místa, která dělají Střední východ Středním východem.

Ve zdejších Starém městě je několik míst, která chci vidět. Jedním z nich je rozlehlá **Badšahiho mešita**, která je obklopena vysokou červenou zdí a má 3 velké kopule. Na její rozlehlé nádvoří se údajně vejde 60 000 lidí. V místnostech nad vstupní branou jsou prý uloženy vlasy proroka Mohameda a pozůstatky jeho dcery Fatimy a jejího muže Aliho. V roce 1991 ortodoxní mullahové protestovali proti návštěvě této mešity princeznou Dianou, která měla údajně příliš krátkou sukni.

Ihned za mešitou, za hranicemi Starého města, je **park Iqbal** se 60metrovou vyhlídkovou věží (podobající se naší petřínské rozhledně), která je symbolem moderního Pákistánu (tak ji alespoň samotní Pákistánci prezentují). Byla postavena v roce 1940 u příležitosti podpisu „Pákistánské rezoluce“ Celoindickou muslimskou ligou, která předznamenala založení Pákistánu. Kolem dokola je na ní v mramoru vytesán text rezoluce ve třech jazycích (v angličtině, hindu a urdu) a citace z Koránu.

Z Iqbalu se vracíme do Starého města prohlédnout si **lahaurskou pevnost**. Je rozlehlá, se spoustou budov, zahrad a lázní. Vše je bohužel rozpadlé, protože od rozdělení Britské Indie na Indii a Pákistán v roce 1947 se tu udělalo jen málo pro udržení natož vylepšení podoby pevnosti. Dnešní podoba jí byla dána roku 1566 císařem Akbarem po té, co byla několikrát zničena a obnovena.

Chvilí ještě bloudíme Starým městem. Zdá se to být jeden obrovský nekončící bazar, kde se prodává všechno.

Rikšou odjíždíme do jiné části Lahauru - chceme vidět **zahrady Šalimar**, které byly v této oblasti postaveny troje - ve Šrínagaru, Dillí a Lahauru. Jakmile do nich vstupujeme ocitáme se v úplně jiném světě. Z chaosu bazarů a křivolakých uliček jsme najednou v tichu, kde procházejí nebo posedávají hloučky lidí a zpívají ptáci (nepochybuji o tom, že ve městě zpívají taky, jen je není slyšet). Zahrady jsou navrženy jako terasovitý park, kde v centru každé terasy je jezírko s (dnes již nefungujícími) fontánami. Byly založeny šáhem Džehanem roku 1640. Nezbylo tu už sice mnoho z

původní mramorové výzdoby, ale je tu ještě přes 400 fontán. Chvíli sedíme a necháváme se unášet myšlenkami o těch uplynulých dvou týdnech. Když je čas odejít, vůbec se nám z téhle oázy klidu nechce, protože víme co nás čeká za zahradní zdí - živočišný Pákistán.

Večeříme na ulici a vracíme se do hotelu. Všechny vyprané věci jsou ještě vlhké. Už abychom byli pryč, někde v horách, kde nás snad ta vlhkost už nebude pronásledovat.

Den 16, středa 9. 8.

Zjišťujeme, že zítra je jeden z nejdůležitějších muslimských svátků - svátek narození proroka Mohameda (toho co dal světu Korán), takže bude skoro vše zavřené a bude se oslavovat. Pozítří je pátek, muslimský den volna a všechno bude zase zavřené. Přemýšlíme tedy kdy si koupíme naše rezervované letenky. Musíme je koupit nejpozději 13. Zítra a pozítří (10. a 11.) bude všude zavřeno a od 12. do 14. jsme v Gilgitu, kde nevíme, jestli bude možné je koupit. Koupíme je dnes.

Rikšou jedeme na The Mall, kde nejprve směňujeme nějaké cestovní šeky za rupie a pak jdeme do PIA. Tady nás čeká dosti nemilé překvapení. Letenka Pěšavár - Quetta nestojí 1580 rupií, ale 2x tolik. Jak se ta ženská včera dobrala k té první sumě nevíme, víme ale, že si nemůžeme dovolit dát tolik peněz. Po celkem krátké úvaze si nakonec kupujeme alespoň letenku Lahaur - Quetta (za 2090 rupií). I tak máme ještě dost peněz na zbytek cesty. Tím letem ušetříme dva dny, které bychom jinak neproduktivně strávili ve vlaku.

Z PIA jedeme zpět do hotelu a v 11 už sedíme v autobuse do Rawalpindi. Je to klimatizovaný minibus a cesta má trvat jen 6 hodin. Proti minulým dnům se to zdá jako nebeský komfort a časově pár minut.

Cestou mezi Lahauem a Rawalpindi je ráz krajiny jiný než jižně od Lahauru. Jsme totiž blízko oblasti, která se jmenuje Svobodný Džammu a Kašmír, což je část území, jež je již od rozdělení Britské Indie v roce 1947 největším (a stále nedořešeným) problémem mezi Indií a Pákistánem. Byly o ni vedeny už tři války a řešení stále není na obzoru. Kdybych neznal místní povahy, myslel bych si, že se o ni perou proto, že je tam tak krásně. My teď vlastně projíždíme jejím okrajem. Kousek za Lahauem je krajina ještě rovná a zatopená, pak se ale začíná vlnit a stává se doslova rozervanou - samá zerodovaná údolí a kaňony porostlé lesy a křovinami. Působí to kouzelně. Doufáme, že je to předzvěst ještě hezčích hor.

Cestou je sice na co se dívat, ale někdy je lepší mít oči zavřené, protože řidič jede jako maniak, věčně v protisměru a všechna auta vytlačuje na krajnici. Už ani nepočítám ty okamžiky, kdy jsme jen zázrakem unikli srážce s jedním z místních sice nádherně dekorovaných ale přeci jen poněkud velkých nákladňáků. Na náladě nám nepřidávají ani ty vraky aut, které se občas povalují podél silnice.

Dalším zážitkem je pár s malým dítětem, který sedí přímo přede mnou. Ta ženská věčně zvrací z okýnka (jehož častým otevíráním nám ruší účinek klimatizace) a přesně podle fyzikálních zákonů se okno za ní, tj. to moje, stává postupně neprůhledným přes nános její snídane. Její děcko jí zase pořád tahá za ucho.

Rawalpindi

Po šesti hodinách (a skoro žádném zpoždění) šťastně dorážíme do Rawalpindi. Tohle město, asi 15 km na jih od Islamabadu, je jeden velký bazar. Ulice po které jdeme, abychom si našli ubytování je šíleně rozkopaná, takže se potácíme po kopcích hlíny na jejichž jedné straně je hluboký příkop a na druhé hustá doprava. Opět, jako všude v Pákistánu, jsou tu dopravní zácpy.

Z hotýlku vyrážíme na obhlídku okolí a taky se něčeho najíst. Chceme si na zítřek koupit jízdenky do Gilgitu. Okruhem se postupně dostáváme do hotelu Mašrik, odkud mají jezdit busy do hor. Procházíme přitom čtvrtí, kde snad každý má nějakou opravnu, motorku nebo něco jiného související s pohonem na benzín. V Mašriku nám říkají ať pro lístky přijdeme zítra ráno (asi jsou líní se tím teď zabývat), bus prý jede ve 4 odpoledne.

Cestou zpět do hotýlku si dáváme večeři a večer spolu se šváby v naší koupelně uléháme, abychom načerpali sílu na zítřejší noční jízdu do hor. Chlupi je pořád ještě nějak mimo, jí jen nějaké buchty nebo sušenky, takže i teď usíná vyčerpáním první. I tady je vlhko.

Den 17, čtvrtek 10. 8.

Ráno, cestou do hotelu Mašrik koupit lístky, snídáme nějaký jogurt - je celkem dobrý, pije se. Autobus do Gilgitu jede už ve 3 hodiny odpoledne, takže máme pár hodin času na výlet do Islamabadu.

Jako jeden z prostředků hromadné dopravy tady slouží malé dodávky Suzuki, které jsou předělané na pick-up s

lavičkami na korbě, aby se na ně vešlo víc lidí. My ale do Islamabadu odjíždíme normální velkou dodávkou, která je přece jenom trochu bezpečnější. Už cestou přes Rawalpindi jedeme kolem zástupů lidí a tribun připravených na dnešní oslavy narozenin proroka Mohameda.

Islamabád

Ihned poznáváme, že se blížíme k Islamabadu - okolí silnice se stává reprezentativnější, kolem rostou keře růží a vše je dobře značené. Islamabad začal být stavěn asi před 40 léty jako náhrada za Karáčí, bývalé hlavní město Pákistánu, které je svou polohou na pobřeží příliš daleko ode všeho v Pákistánu. Navrhl jej architekt Konstantinos Doxiades a rozdělil do sektorů. Každý ze sektorů má mít vlastní obchody, parky a obytné plochy. Se stavbou se začalo v roce 1961 a probíhá dodnes. Město má vnitřní řád a je celkem lehké se v něm orientovat. Je tu plno zeleně, i když jsem si představoval, že bude čistší. Ulice jsou postaveny kolmo na sebe a občas jsou mezi nimi plochy volné džungle - působí to perfektně. Jsou tu i vysoké budovy - většinou sídla bank. Jak tak pomalu procházíme sektorem po sektoru, zjišťujeme, že je nejspíš otázkou prestiže žít v tomhle nově navrženém městě - je tu spousta velkých vil. Taky tady jsou velvyslanectví, rozptýlená po centru. Naše velvyslanectví (dnes bohužel zavřené) jsme našli celkem snadno. Je to nevýrazná bílá budova s českou vlajkou.

Některá místní zákoutí vegetací, vlhkostí a zpěvem ptáků opravdu připomínají džungli, která tu před tím byla a kterou je ještě pořád vidět na kopcích za městem. Na severním konci města stojí obrovská **mešita šáha Fajsala** (většinu z 50 miliónů dolarů, které stála její stavba poskytl saúdskoarabský král Fajsal). Prý se do ní vejde 100 000 lidí. Její umístění bylo vybráno dobře, protože hned za ní začínají vysoké zelené kopce, které kontrastují s její bílou barvou.

Bohužel nemáme moc času, i když se nám Islamabad zdá stvořený jako pro relaxaci. Chlupi připustil, že by se tu i dalo žít. Já si zase myslím, že se tu po chvíli musí každý nudit, protože kromě pár parků a velvyslanectví tady vlastně nic není.

Rawalpindi

Od mešity odjíždíme taxíkem do Rawalpindi. Nedostáváme se až k hotelu, jelikož hlavní silnice je kvůli oslavám uzavřena. Asi 2 km musíme ujít pěšky. Osobně mi to ale moc nevadí, protože si alespoň můžu prohlídnout lidi, transparenty (na nichž je nejčastěji zobrazen posvátný kámen Kaba nacházející se v Mekce), alegorické vozy a vůbec vidět, jak se tu oslavuje.

V hotelu už jen balíme a přesunujeme se k busu do Gilgitu.

Autobus je plný. Je tu taky jedna Francouzka (pravděpodobně se svým pákistánským manželem) a dva Maďaři. Vyjíždíme asi v půl čtvrté a proplétáme se přes Rawalpindi směrem na severozápad. Tenhle řidič je trochu menší maniak než ten v buse do Rawalpindi.

Karakoram Highway

Už za Abbotabadem začíná být na co se dívat. Skoro rovná krajina přechází v kopce, porostlé sytě zelenou vegetací. Po několika hodinách zastavujeme v jednom motorestu a dáváme si buchtu s čajem (něco pro Chlupiho).

Za městem Havelian už začíná Karakoramská dálnice (KKH - Karakoram Highway). Je to silnice spojující Pákistán s Čínou, procházející napříč horskými masívy Pákistánu a Číny. Spojuje tyhle dvě země přes Chandžerabský průsmyk. Na pákistánské straně je dlouhá asi 800 km a stavěla se 20 let. Čínská část se stavěla 30 let. V provozu je od počátku 80. let a někde už to je vidět - vydrolená vozovka, kamení na silnici, občas projíždíme potokem, který teče přímo přes silnici.

I když už je tma, je celkem dobře vidět, protože měsíc je skoro v úplňku. Projíždíme po silnici na jejíž jedné straně se zvedají vysoké skály a na druhé hledíme někam hluboko dolů do černa údolí řeky Indus.

Ve vesnici **Thakat** přejíždíme Indus a zastavujeme ne večeři. My s Martinem si dáváme *čapaty* (místní chlebové placky) a výborný jogurt. Chlupi už je zase mimo provoz a nechce nic jíst (marně mu zas říkám, že jeden z důvodů jeho přetrvávající únavy je nedostatek jídla). Je to tu nádherné. I ve tmě je vidět a hlavně slyšet jak Indus rychle plyne směrem na jih k oceánu. Dělá při tom celkem solidní rámus. Jsme teď už ve třetině cesty a čeká nás noc, ve které se určitě nebude dát spát - autobus totiž sebou neustále neuvěřitelně hází z jedné strany na druhou. Naštěstí se můžu alespoň dívat z okna. Vypadá to tajemně, protože velkou část cesty jedeme podél Indu a v popelavém stínu okolních hor.

Den 18, pátek 11. 8.

S vítá celkem brzo, asi po páté hodině ranní. Na zbývající cestě do Gilgitu (asi 100 km) jsou tři **kontroly**, na kterých se všichni cizinci musí zapisovat - asi kvůli bezpečnosti, protože Severní oblasti, ve kterých teď jsme, nemají status provincie Pákistánu, ale jsou Pákistánem spravovány přímo z Islamabadu. Je to důsledek přetrvávajícího sporu s Indií o Kašmír. Obyvatelé Severních oblastí nemají volební právo a ani zástupce v parlamentu. V roce 1988 byly v Gilgitu nepokoje, kdy při potyčkách šítů a sunitů zahynulo několik desítek lidí.

Chlupi je úplně grogy, už ani nemá sílu slibovat mamince, že bude hodný. Výraz jeho tváře je dosti výmluvný.

Gilgit

V 7 ráno přijíždíme do Gilgitu a hned se ubytováváme. Pak spíme asi do dvou odpoledne, protože ta cesta opravdu nebyla moc civilizovaná.

S Martinem se jdeme projít po Gilgitu. Sami, protože Chlupi je absolutně nepojízdný.

Gilgit sám o sobě není nic moc. Je to správné středisko Severních oblastí a je položen v gilgitském údolí na řece Gilgit (jak jinak). Je tu taky silná vojenská posádka a vojáci na každém rohu (asi si stále ještě živě pamatují rok 1988).

Řeka Gilgit je celkem široká a rychlá a stejně zakalená jako Indus. Kolem města se tyčí hory, které jsou téměř bez jediného kousku zeleně - to mě tak trochu zklamalo. Představoval jsem si to ve stylu zeleného Kašmíru. Přece jen jsme ale trochu výše. Dnes je muslimská neděle, takže většina krámů je zavřená. V jedné jídelně si dáváme dobrý oběd a jdeme zpět do hotelu.

Jelikož poslední týden byl pro nás klimaticky dost náročný, máme každý kupu propocených věcí. Mezi dvěma držáky na žárovku natahujeme šňůru na prádlo a pereme ostošest. Musíme využít toho, že je sucho, takže ty věci snad dokonce i uschnou.

Navečer se Chlupi konečně probouzí z malátnosti a má chuť na místní jogurt. Chceme si ho tedy dát všichni k večeři. Už je tma, i když je jen asi sedm hodin. Jak zjišťujeme, na jogurt je to pozdě, stánky s ním jsou už zavřeny. Chlupi je zdrcen (takovou masochistickou cestu sem vážil a nakonec nemá ani jogurt!!) a tak se alespoň uklidňuje nějakým mišmašem z pečených *samos* (zelenina a brambory zapečené v těstě - výborné) a řídkým jogurtem.

Večer zase padáme jako zabítí.

Den 19, sobota 12. 8.

V stáváme celkem pozdě - poprvé od Íránu máme šanci se pořádně vyspat. Dnes podnikneme výpravu ke kargahskému buddhovi, nejzazšímu bodu naší cesty. Chlupi je ale pořád ještě mimo, takže chce zůstat v Gilgitu.

Nejprve vyměňujeme nějaké peníze a pak kupujeme jízdenku na zítřek do Bešamu (začneme se pomalu přemisťovat do Péšaváru). Chlupi pak mizí najíst se jogurtu a my s Martinem se vydáváme hledat dopravu do blízkosti buddhy.

Kargahský buddha

Za chvíli už sedíme spolu s dalšími deseti domorodci v Suzuki pick-upu a vyjíždíme směr vesnice Baseen. Cesta je chvílemi tak strmá, že skoro všichni musí vystoupit a tlačit. Říkám skoro všichni, protože to nedovolí dětem a nám bělochům. Cesta nahoru do okolních vesnic začíná být lemovaná vegetací - lesíky, křoviny a samozřejmě obděláná políčka - většinou s kukuřicí.

Před vesnicí Kargal vystupujeme a je nám ukázána polní cesta, která vede nahoru k buddhovi. Jdeme příjemným prostředím. Kolem nás jsou kukuřičná políčka, pod námi čistý potok a jak tak stoupáme nahoru, otevírá se nám podhled na **údolí**. Vegetace podél řeky Gilgit dost silně kontrastuje s oranžovo-šedivou barvou okolních hor. Nejsou to žádné krtiny - ční vysoko nad námi.

Po chvíli uhýbáme z prašné cesty a přicházíme ke skále, kde ho konečně spatřujeme - **buddhu vytesaného ve skále** vysoko nad námi. Pochází možná až ze 7. století. Pod ním je val z kamenů a studánka s vodopádem, stíněná stromem. Je to místo jako stvořené pro rituál, který tu chceme vykonat. Pro naši cestu má dva významy. Za prvé je to její nejzazší místo, tzn., že odsud se už vlastně budeme vracet domů do Čech (ale ne úplně stejnou cestou). Druhý význam je spojen s Martinem a jeho problémem starém přes 3 roky. Tady se s ním doufám navždy rozloučí, když už sem vážil takovou dalekou a ne zrovna jednoduchou cestu.

Nejprve se osvěžujeme ze **studánky** (a vůbec nás nenapadá, že by v té vodě tady mohlo být něco nakažlivého) a jdeme na věc. Martin vybaluje vlasy, které mu před odjezdem poslala Irča ze svého „nedobrovolného“ exilu v Hradci.

Chce se jich zbavit, čímž se i symbolicky zbaví svého problému. Nejprve jich chtěl zahodit jen polovinu a druhou si nechat. Pak se ale rozhodl, že je ze světa sprovodí všechny - problémů se přeci taky nezbavujeme jen z poloviny.

Nastává tedy historická chvíle. Martin si stoupá na okraj studánky. V ruce drží vlasy. Naposledy na ně pohlédne a pak je pouští do vody!! Proud vytvořený vodopádem padajícím do studánky je ihned strhává, chvíli si s nimi hraje a pak nenávratně mizí pod hladinou. Tak se tedy Martin symbolicky zbavil Irči tím, že ji (opět symbolicky) utopil na osamělém místě v Pákistánu. Buddha a já jsme byli svědci.

Chvíli ještě odpočíváme ve stínu a vychutnáváme si tu svobodu v divočině. Martin s hřejivým pocitem, že splnil svůj cíl cesty. Uvidíme, jak se mu povede po návratu z Asie. Já zase myslím na Kamču. Je škoda, že tu není se mnou.

Odcházíme od buddhy a chceme se pěšky vrátit do Gilgitu. Jdeme roklinou podél skály, vydlážděnou cestičkou. Ta ale najednou končí tam, kde ještě nedávno byl most přes potok. Teď tu z něj stojí už jen dva pilíře a my si musíme najít alternativní cestu. Zouváme boty a začínáme se brodit na druhou stranu. Voda je ledová, kameny kluzké a příroda kolem nádherná.

Na druhé straně se vydáváme pokračováním přerušené pěšinky nahoru. Ta cesta se vine až na horu na **útes nad údolím**. Podél celé cesty je vybudovaná strouha pro potok. Teče po vrcholku útesu! Jsou z ní udělány odbočky dolů k polím a k jednotlivým vesničkám - jednoduché a důmyslné. Stojíme na útesu, za námi jsou políčka s kukuřicí, přes řeku nad nimi vidíme buddhu se studánkou a stromem. Před námi je v dálce úplně jiný pohled - vidíme zasněžený vrchol **Nanga Parbat**, hory vysoké 8126 metrů. Je to úžasné, když si uvědomíme, že ta hora je vzdálená 50 km a přesto dominuje obzoru. Občas přes její vrchol přecházejí mraky, které ji buď zcela zakryjí, nebo jen pokryjí stínem.

Podél útesu pokračujeme dál po pěšině. Míjíme další pole a vesnice. Děti si bezstarostně hrají v potoce, ženy svými pálkami mlátí do prádla a muži relaxují. Je ticho a klid, jsou slyšet jen ptáci. Už chápu, že někomu kdo se tady narodil a strávil většinu života, nemusí nic chybět. Tak trochu jim závidím, že jsou ušetřeni toho chaosu a ruchu dole, kam se my za pár dní budeme vracet.

Asi po hodině chůze přicházíme k velkému stromu. Sedáme si pod něj. Schovaní ve stínu hledíme na Gilgit, který je už jen kousek pod námi. Přesto se zdá být ještě hodně daleko a malinký. Zvláště v porovnání s Nanga Parbat, která se tyčí na obzoru nad ním.

Gilgit

Scházíme vesnicí Barmas dolů do Gilgitu. Vesnice je strašně rozkopaná, vodovodní trubky vedou přímo po zemi. Nechápu, jak to tu funguje v zimě, protože předpokládám, že tu mrzne a sněží.

Když se vracíme do hotelu, Chlupi už je celkem čilý, vtipkuje a má chuť na samosu. Jdeme tedy na večeři. Včera se v tom rejpal jak v mateřské školce, dneska ji snědl první. Zdá se, že mu ten odpočinek prospěl.

Den 20, neděle 13. 8.

Vstáváme nekřesťansky brzo - před pátou, protože v 6 nám jede bus do Bešamu. Odjíždíme přesně v 6, což mě dost překvapuje, protože jsme v autě jen čtyři. Většinou tady dopravní prostředky odjíždí až když je auto plné - efektivní (na počet pasažérů, ne na čas) způsob dopravy praktikovaný ve většině zemí třetího světa. Cesta nám má trvat 8-10 hodin.

Z Rawalpindi do Gilgitu jsme většinu cesty jeli v noci, takže nebylo skoro nic vidět. Teď si to snad vynahradíme.

Krajina kolem je zatím pořád stejná. Jedeme údolím Indu, Všude jsou jen strmé holé skály nebo kamenité pláně. Ráz krajiny se mění až u vesnice Kamila (5 hodin jízdy), kdy se objevují stromky a hory začínají být porostlé trávou. Za chvíli je už vše kolem zelené a působí to mnohem příjemněji. Cesta se klikatí podél hor, někdy skoro na úrovni Indu, někdy zase až 200 metrů nad ním. To už pak jen počítám, kolikrát by se naše dodávka obrátila, kdyby se kutálela dolů, nebo na jakou délku by se „splácla“, kdyby spadla rovnou na „čumák“. Při pádu z takové výšky bychom dosáhli rychlosti, při které už se voda chová jako beton.

Přes Indus je postavena spousta mostů, nikde ale ani jeden tunel. Na několika místech pracují dělníci opravující silnici - většinou v místech, kde je zničená od vody tekoucí přes ni do Indu. Řidič jede celkem dobře, i když na naše poměry je to jízda stále zběsilá. Chlupi už se zase klímá ze strany na stranu a všemožně se snaží usnout - marně.

Po sedmi hodinách přijíždíme do Bešamu. Dáváme si oběd a jelikož je ještě celkem brzo, odjíždíme ve dvě hodiny do Saidu Šarif, městečka ve swatském údolí, vzdáleném odsud 3 hodiny jízdy.

Jedeme hlubokým údolím. Krajina kolem je fantastická. Nádherná zelená barva - kopce porostlé trávou a stromy. První část cesty jedeme podél potoka na jehož březích je občas nějaká ta vesnička nebo osamělý domek s políčkem. Jedeme zase v dodávce, která je o trochu menší než ta z Gilgitu, takže se nemůžeme vůbec hnout, protože tu jsme namačkaní jako sardinky a Chlupí má z nedostatku místa dokonce batoh na klíně!! Za pár minut jsme zase propocení jak

myši. Ještě že je na co se dívat, jinak by to byla depka. Po chvíli nám k tomu ještě pustili místní „hitovky“, (kterým říkáme „Bala bala Pákistán“) takže je to ještě stylovější.

Druhou třetinu cesty začínáme stoupat nad údolí a mám dojem, že v některých místech je převýšení silnice a dna údolí dole až 400 metrů. Stoupáme pomalu nahoru a otevírá se nám pohled na čím dál tím větší kus krajiny. Po dvou a půl hodinách cesty z Bešamu jsme na vrcholu, v průsmyku Šangla ve výšce 2134 metrů. Teď už nás čeká jen asi hodina a půl cesty s výškovým převýšením přes 1100 metrů směrem dolů.

Mingora

Po čtyřech hodinách (v 6 odpoledne) přijíždíme do Mingory, která tvoří dvojměsto se Saidu Šarif. Ihned si hledáme hotýlek, kde posléze necháváme svoje věci.

Jdeme se najíst (dáváme si místní „pákistánburger“ s tradiční omáčkou á-la-pekle) a zpět v hotýlku pak pereme zase nějaké věci. Je trochu větší vlhkost než v Gilgitu, ale pořád je to ještě snesitelné. Taky se po jedenácti dnech zase holím.

Udegram

Den 21, pondělí 14. 8.

Ráno si dáváme se vstáváním načas. Pak už ale ihned po snídani nasedáme do místního „sardinkobusu“ a přesunujeme se asi 6 km za Mingoru do vesnice Udegram. V kopcích kolem ní je ukryto pár archeologických zajímavostí. Nejprve procházíme kolem bývalého **buddhistického bazaru města Ora**, které Alexandr Veliký dobyl ve 4. století př. n. l. Kolem něj se rozprostírá rozlehlý **hřbitov**, tentokrát současný. Samozřejmě, že tu nejsou kříže, ale jen břidlicové desky bez nápisu. Na tak malou vesnici jich tu je požehnaně.

Procházíme kolem oválné díry v zemi naplněné vodou, ve které se právě teď ochlazuje asi tucet býků. Koukají na nás, jako by se divili, že tam v takovém vedru neskočíme taky. Jak stoupáme (škrábeme se) do kopce, začíná trochu foukat vítr, takže nahoře už odpočíváme pěkně ofukovaní. Rozhlížíme se kudy vyrazíme dál. Směrem na jih je na kopce **zřícenina hradu radži Gira**, o které se zmiňuje Lonely Planet Pakistan. Vede k ní stezka podél skoro vyschlého potoka. Sbíháme kopec a na druhé straně potoka se opět začínáme plazit do kopce po oné stezce. Na úpatí oba Martinové ale vyměkli a že už se mnou dál nechtějí jít. Tak je posílám zpět do Mingory a sám začínám lézt po skále nahoru.

Už po pár metrech se asi ve čtvrtině kopce ocitám u **zříceniny staré mešity** z 11. století. Když pak lezu ještě víc k hradu, je na ní docela pěkný pohled.

Po 20minutách horolezení po krásně se lesknoucích slídových skalách jsem se doplahočil nahoru. Hrad není úplně na vrcholu ale na plošině pod ním. Když lezu na vrchol, vidím jak všechny jeho místnosti, tak i stezku, která se k němu od mešity táhne. Pohled na vesnici je jako z letadla, jen škoda, že je špatná viditelnost a z kopců kolem jsou jen šedivé šmouhy.

Zpátky do Udegramu jsem se dokodrcal po půl hodině chůze po stezce na druhé straně kopce a pak řečištěm potoka. Zpět do Mingory jsme pak dojel na korbě pick-upu.

Mingora

V hotelu sbírám zbylé dva členy výpravy (nebo spíš to, co z nich po tom dnešním výstupu zbylo) a pod pohružkou násilí jim vnucuju další dávku archeologických nálezů. Tentokrát v Saidu Šarif, jižní části Mingory, takže jdeme pěšky.

K **Butkaře 1** jsme dorazili celkem snadno (s menší pomocí jednoho dalšího nezávislého cestovatele). Je to místo se **zbytky buddhistických stup** (schránek na relikvie) ze 3. století př. n. l. až 10. století n. l. Dost mi to připomíná zříceniny majských observatoří na Yucatánu v Mexiku - v centru je velká, polorozpadlá válcová stavba a kolem dokola asi 200 malých stup. Je tu opravdu příjemně - stíny stromů, dech času a my. V této oblasti Pákistánu buddhismus vznikl a rozšířil se dále do Asie.

Kousek odtud se ještě jdeme podívat na jedno podobné místo - **Butkaru 3**. Pak se vracíme zpět do hotýlku.

Den 22, úterý 15. 8.

Ráno po osmé odjíždíme do Pěšaváru, hlavního města NWFP (North-Western Frontier Province = Severozápadní hraniční provincie). Hraniční provincie proto, že hraničí s Afghánistánem. V této provincii je kromě čilého pašování všeho do Afghánistánu, i sedm takzvaných kmenových oblastí Paštunů. Je to část Pákistánu téměř

nezávislá na vládě a platí tu i pašunské zákony. Jedině spojovací silnice mezi Pěšavárem a afghánskou hranicí je hlídána armádou. Několik set metrů od této silnice však už pákistánské zákony neplatí. To je vlastně taky důvod, proč se tak komplikovaně vracíme do Quetty - nejprve busem do Lahauru a pak letadlem do Quetty - místo přímé cesty busem z Pěšaváru do Quetty. Autobusy z Pěšaváru do Quetty projíždějí i touto pašunskou oblastí, což je spojeno s dosti velkým bezpečnostním rizikem. Jedinou jinou možností by byl vlak, což už nám ale jednou stačilo.

V jedné z těchto pašunských kmenových oblastí je i vesnice Darra Adam Khel, kde už je desítky let hlavním řemeslem výroba zbraní. Když říkám zbraní, mám na mysli revolvery, pušky, samopaly atd. Během deseti dnů pro ně není problém vyrobit podle dovezeného vzoru jakoukoliv zbraň - třeba ruský Kalašnikov AK 47 nebo americkou M 16. Výroba každého dalšího kusu pak trvá 2 - 3 dny. Pravděpodobně nevyrábí v obrovských sériích, ale i tak to může být pro Afghánistán zdroj zbraní, poté co Rusové přestali (oficiálně) dodávat zbraně bývalé afghánské komunistické vládě a Američani zase afghánským partyzánům.

V NWFP je koncentrace vojáků větší než v ostatních provinciích (snad až na Severní oblasti a Kašmír, které už jen ze svého statutu znamenají trvalý potenciální problém) - často jsme zastavováni a kontrolováni, někdy i celníky (i hluboko ve vnitrozemí), takže pašování všemi směry tady asi bude docela rozšířené.

Pěšavár

Po třech hodinách přijíždíme do Pěšaváru, kde už snad zase bude levněji než v horách. Na druhou stranu jsme na severu měli alespoň klid a nikde nebyla ta hektika velkých pákistánských měst. Člověk si tam mohl krásně sednout a vypít čaj, aniž stále viděl neprostopnou clonu lidí a aut. To ale k velkým městům, a tedy i k Pěšaváru, patří. Tak vzhůru do toho.

Najít místo na přenocování je už jen rutina. Po krátkém odpočinku si jdeme prohlídnout **Staré město**. Je to vlastně jeden velký bazar, kde nejzajímavější místa jsou **hinduistický chrám** (zevnitř strakatě barevný), místní **hlavní mešita** a **velká pevnost**, kde teď bohužel sídlí armáda, takže si o její prohlídce můžeme nechat jenom zdát.

Tady v Pěšaváru chodí hodně žen zahalených v přehozech, které mají na místě obličejové síťku - říká se tomu *burka*. V Pákistánu je vůbec vidět hodně málo žen. Pokud ano, tak to jsou malé holky nebo naopak už hodně staré ženy. Ani jedna z těch několika mladších co jsem za celou dobu viděl se mi vůbec nelíbila. Jaký obrovský rozdíl proti Íránu, kde se to hezkýma holkama jen hemží. Mám paradoxní pocit, že v Íránu mají ženy mnohem větší svobodu než tady, přestože v Pákistánu nemusí chodit zahalené. Hodně žen tady má náušnice nebo cvočky v nose.

Na některých autech je vidět mezinárodní poznávací značka GP, což je asi podle vzoru GB a znamená to Great Pakistan. Pravděpodobně mají na mysli Pákistán, jak byl znám po oddělení od Indie v roce 1947 až asi do 1972, tj. Západní Pákistán (dnešní Pákistán) a Východní Pákistán (dnešní Bangladéš). Vznikl z území Britské Indie kde žila většina muslimů. Jelikož se ale ukázalo, že Západní a Východní Pákistán mají společný vlastně jen islám (dokonce ani jazyk ne), musel Pákistán nechat Bangladéš jít vlastní cestou.

Pěšavár je zde již více než 2000 let. V 16. a 17. století za vlády mogulských císařů byl plný zahrad a monumentů. Dnes z toho nezbylo téměř nic. Jeho poloha jen několik desítek kilometrů od Chajberského průsmyku, jedné ze vstupních bran do Asie předurčila jeho historii - historii střetu různých asijských kmenů, která se i dnes odráží v etnicky pestrém obyvatelstvu Pěšaváru. Odsud se také pákistánská vláda snaží ovládat nezávislé kmeny Paštunů, což se jí ale příliš nedaří. Pěšavár je od konce sedmdesátých let také dost ovlivněn občanskou válkou v Afghánistánu, která pro oblast kolem Pěšaváru znamenala příliv 2,2 miliónu afghánských uprchlíků (počet obyvatel Pěšaváru je 300 000) - za hranicemi města je několik uprchlických táborů.

Jazykově je na Pákistánu silně vidět minulý vliv Britů. Na rozdíl od Íránu, kde je vše psáno persky a jen občas něco anglicky, je v Pákistánu počet nápisů v urdu a počet v angličtině dosti vyrovnaný a např. státní poznávací značky na autech jsou v drtivé většině psány latinkou. Jazyk urdu se sice píše téměř shodnými znaky jako perština a arabština (s některými drobnými odchylkami), ale jinak je dost podobný hindštině, takže Indové a Pákistánci si v mluvené řeči mohou rozumět (v psaném projevu ne, protože hindština se píše úplně jiným skriptem).

V oblečení je tomu ale zase naopak. V Íránu je muž (nebo i žena) v džínách běžný jev, v Pákistánu všichni (až na opravdu výjimečně případy) nosí *šalvar kamiz* - místní tradiční oblečení, skládající se z volných kalhot a dlouhé košile - vcelku to vypadá jako pyžamo. Musím uznat, že je to pro místní klima praktické.

Vracíme se do hotelu. Martin zůstává, my s Chlupim se jdeme „rozšoupnout“ na večeři do nějaké restaurace. Chceme zkusit nějaké lepší pákistánské jídlo.

V restauraci si objednáme kuřecí rýži a salát. Je to vynikající a je to i velká porce. Zapijíme jejich čajem s mlékem. Mají i zelený čaj, který se ale v Pákistánu pije jen v této pohraniční oblasti s Afghánistánem. Samozřejmě, že si nemůžeme dát alkohol, i když v každém větším městě je možné (po vyplnění formuláře potvrzujícího že nejsme muslim a zaplacení poplatku) dostat povolení k nákupu alkoholu na speciálních místech (např. drahé hotely). Povolení většinou platí jen pro jednu provincii. Při jídle sledujeme televizi, kde mají naladěný nějaký satelitní kanál. Původně jsem si

myslel, že je to MTV, ale pak jsem zjistil, že jde o nějaký indický kanál, který se MTV strašně podobá!!! Jsme dost překvapeni profesionalitou s jakou je udělán - indické videoklipy, reklamy, ukázky z nejnovějších hollywoodských filmů.

Den 23, středa 16. 8.

Vstáváme brzo, čeká nás 10hodinový přesun busem do Lahauru. Odjíždíme v 9 (tedy na čas). Cestou jedeme krajinou, kterou už v podstatě známe, protože většinu cesty jsme už jednou projeli (z Lahauru do Rawalpindi). Silnice jsou jako vždy přečpané nákladáky a autobusy. Jak nákladáky tak autobusy jsou všechny barevně pokreslené různými obrázky, útržky z koránu nebo jen dekoračními vzory. Pokud mjíme nějaké auto, je téměř vždy japonské - nejvíce suzuki, datsun a toyota. Suzuki tady prodává některé svoje modely pod místními názvy jako Bolan (pákistánský průsmyk), Khyber (průsmyk na hranici s Afghánistánem), Ravi (řeka).

Jedeme klimatizovaným minibusem a dokonce v něm je i video. Pouštějí nějaké indické filmy plné násilí a naivních bitek. I podle plakátů, které tu visí nad kiny (většinou jen kreslené), se tady z 98% promítají jen krváky buď indické nebo východoasijské provenience. Myslí, že by to odpovídalo místní nátuře lidí, kteří sice nejsou špatní, ale z pohledu nás středoevropanů jsou nevychovaní a někdy mají dost obhroublé způsoby. To ale nic nemění na tom, že jsou přívětiví a ochotní pomoci. V Íránu jsem ale cítil opravdovou vřelost.

Po celé cestě je podél silnic spousta velkých reklam, které jsou vždy jen ručně malované, žádné fotky, takže působí značně amatérsky. Podobně to vypadá v Africe. Reklamy taky stále běží přes ten indický film na videu. Někdy zabírají až třetinu obrazovky!!! Je to horší než to zatracované (ale nutné) přerušování pořadů reklamou v komerčních televizích.

Už dlouho na sobě pozoruju, že vůbec nevím, který je den v týdnu. Jediné co musíme hlídat je itinerář (abychom se stačili vrátit) a pak pátky, tj. muslimské neděle. Náš evropský pojem týdne se nám tedy úplně zhroutil. Moc nám to ale nechybí a teď už dokážu pochopit, jak žijí lidé, kteří ani nemají dostatečné vzdělání na to, aby si uvědomili některé časové jednotky. Tady si prostě každý hlídá pátek a to mu stačí.

Lahaur

Zhruba po devíti hodinách přijíždíme do Lahauru. Máme trochu problém najít ubytování (je už pozdě), ale za chvíli už máme svoje pokoje.

Den 24, čtvrtek 17. 8.

Ráno se rikšou vezeme do centra na The Mall. Jelikož zase budeme 5 dní v Íránu, kde nám jsou naše cestovní šeky na nic, směňujeme je v kanceláři Amexu na dolary. Pak se jdeme naposled projít po hlavní třídě a cestou nakupujeme nějaké suvenýry. Mají jich tu nepřeberné množství - koberce, šátky, dřevoryty, věci vysoustružené z kamene. Zvláště dekorativní jsou do dřeva vyryté citace z koránu - arabština je vůbec na pohled dekorativní.

Rikšou se dostáváme zpět do hotelu a ve dvanáct hodin si bereme taxíka na letiště. Cestou projíždíme docela hezkou rezidenční zónou - velké domy se zahradami a celkem čisté ulice. Podobně to vypadá v Airport Residential Area v Akkře.

Letiště v Lahauru je zvenčí celkem malá budova, uvnitř vypadá jako přestavěný kravín. Není v ní klimatizace, jen les větráků visících ze stropu. Stěny natřeli na bílo, přibíli na ně cedule PIA a hned je z toho odbavovací hala. U přepážky s blikajícím nápisem „Quetta“ čekáme asi 1/2 hodiny, než se něco začne dít. Odbavujeme zavazadla a jdeme do tranzitu. Ten je celkem OK, hlavně je tu spousta židlí, kde se dá sedět. Číšníci roznáší občerstvení na přání (ale ne zadarmo) a vzadu ve speciálním koutku označeném „Prayer Area“ se spousta lidí modlí v provizorní mešitě. Vidím, že to „Prayers in the Air“ není úplný výmysl. Kolem na stěnách je spousta světelných reklam, hlavně na banky, všechny v angličtině.

Naše letadlo nezačíná v Lahauru, ale letí z Islamabádu, takže Lahaur je jen mezipřistání. Vlastně je to letadlo z Islamabádu do Karáčí, s mezipřistáními v Lahauru a Quettě. Je to starší, celkem velký (sedadla 2+4+2) Airbus 300. Jsou tu i letušky, ale jen jedna z nich je pro naše smlsané české oči ucházející. Máme letět asi 1 1/2 hodiny. Vše jde celkem v pohodě, jen když se v mracích dostáváme do turbulence, tak to trochu hází. Chlupi opět září - dostává oběd - dva tousty se sýrem, banán, čokoládový dort a nějaké křupky. Tak se Chlupi po čtvrté a naposledy najedl. V místních novinách čteme, že partyzáni v indickém Kašmíru popravili jednoho z unesených turistů. Pokud tohle někdo četl doma tak potěš pánbůh!

Když se tak v tom letadle rozhlížím kolem, nějak se mi sem ti lidé v turbanech a nočních košilích nehodí. Ne že bych je chtěl vyhánět z letadla jejich vlastních aerolinek, jen mám ale ještě v živé paměti, jak se dole na zemi brodí v té špině, oblečení mají špinavé a přesto jsou v pohodě.

Těsně před přistáním nás kapitán oblažil větou „*Dámy a pánové, dá-li bůh, v několika minutách přistaneme na mezinárodním letišti v Quetta.*“ a bravurně přistál.

Quetta

Obloha je zatažená, hory jsou skoro skryté v prašné mlze. Je jen 36°C a vlhkost 22%. Po těch dnech ve vlhku a vedru se nám to zdá jako zklidňující lék jak na tělo, tak na nervy.

Je asi 5 hodin odpoledne a nechceme se v Quettě zdržovat. Taxíkem hned odjíždíme k autobusu Quetta - hranice. S řidičem jsem před jízdou (jako obvykle) dohodl taxu (tady se nelze dohadovat o ceně až po jízdě, to by se člověk nedoplátil). Jemu se to ale během jízdy rozleželo v hlavě a chtěl abychom mu zaplatili více. Přímo se mu to ale nepovedlo, tak to ten sviňák udělal jinak. Dovezl nás na místo odkud odjíždí busy k hranicím s Íránem a od té autobusové společnosti vyžebal provizi za to, že nás přivezl. Samozřejmě nám byla přičtena k ceně. Nezbyvá mi nic už než tady ty lidi litovat, protože pokud se budou chovat takhle, věčně budou smetištěm světa. Jelikož už nemáme žádné rupie, musíme část jízdenky platit v dolarech. Ještě před odjezdem si kupuju jednu okurku a „vyzbrojen“ litrem vody (víc jsem si nestihl koupit) a touhle „záchrannou“ okurkou se vydávám na údajně 15hodinovou cestu 700 km přes poušť k íránské hranici.

Autobus má klimatizaci, ale ta se záhy začne projevovat jako zdroj velkých problémů. Nějak jim nefunguje a tak každých 10 minut někde stavíme a oni do toho buší ostošest. Snaží se ji opravit, protože příplatek za klimatizaci je 1/5 ceny jízdenky.

Po třech hodinách jsme asi o 50 km dále a klimatizace stále nefunguje. Nakonec to vzdávají. O vrácení příplatku nechťejí ale ani slyšet. A tak v „dobré“ náladě bez klimatizace a bez 50 rupií, které jsme za ni zaplatili, vyrážíme se zpožděním 3 hodiny přes poušť.

Občas zastavujeme. Obloha je bez mraků a jelikož ještě nevyšel měsíc, jsou nádherně vidět hvězdy. Silnice je ale hrozná, takže se asi moc nevyspíme.

Den 25, pátek 18. 8.

Spal jsem asi 4 hodiny. Probouzím se před šestou. Jedeme rychleji než ten vlak před čtrnácti dny, ale i tak máme před sebou ještě třetinu cesty.

Silnice je pořád hrozná a navíc je úzká, jen pro jedno auto, takže když se míjejí dvě, musí obě jet krokem. Zdá se, že tady v poušti pracují na nové silnici, protože vedle staré silnice je už jakási uvalcovaná plocha. Už je na čase. Tenhle úsek z Quetty do Taftanu je součástí transkontinentální silnice Asií A02 (A01 je teď prakticky uzavřená, protože vede přes Afghánistán). To nám ale vůbec nebrání v tom, abychom kvůli nedokončení nové silnice nesjeli a kus nejeli pouští. Zastavuje nás až příkop, který vede napříč novou silnicí i tou částí pouště, kterou jsme právě uháněli. Před námi příkop, napravo nová silnice, za ní val a pak stará silnice. Nejprve musíme autobus společnými silami dotlačit na novou silnici. Ten se pak po ní kus vrací několik kilometrů zpět na starou silnici, zatímco my na něj čekáme v poušti za valem u staré silnice.

Poušť je tady úplně plochá, občas narušená nějakým keřem nebo domkem. V jedné z vesniček vidíme mezky a velbloudy. Když se tak na ně dívám, tak si říkám, že tyhle tradiční prostředky budou v téhle zemi ještě nějakou dobu spolehlivější než ty moderní - náš autobus totiž neustále stávkuje a něco se mu nelíbí. Jsme ještě asi 120 km od hranice a podle typu cukání a chrčení někde pod námi bych to typoval na problém s převodovkou. Je ráno a už jsme měli být na hranici. Místo toho každou chvíli stojíme a něco se spravuje.

Asi 70 km od hranice už je to nesnesitelné a tak přeseďáme na korbu nákladáku (zašpinění mých kalhot dosahuje vrcholu, přesto je to ale ještě jen zlomek z „dekorace“ oblečení mnoha Pákistánců. Ten kdo vymyslel název země - Pák-i-stán = Země čistých - musel mít hodně velkou fantazii nebo silnou malárii) a pomalu se šineme k hranicím. Pomalu ale jistě, protože náš autobus nás střídavě předjíždí a střídavě stojí s poruchou.

Ve dvě odpoledne jsme konečně, konečně, konečně v Taftanu, což je pákistánské hraniční město. Íránská strana sice otevírá až ve 16³⁰ pákistánského (= 16⁰⁰ íránského) času, to už je ale pohoda. Hlavně že už se nemusíme dávat do rukou žádného Pákistáncem, takže už jsme skoro „za vodou“. Musím říct, že hledíme k Íránu jako ke spáse a k civilizované zemi. Ani nám nevádí, že vedle smrdí záchod. Hlavní je, že Írán je už od nás jen 30 metrů.

V půl páté se otevírá hranice a my si musíme nejdřív vystát „frontu“ (uvozovky proto, že měla dost daleko do FIFO, spíš byla s náhodným pákistánským výběrem s předbíráním) na výstupní razítko a pak se už na íránské straně s klidem v duši vydáváme íránskému celníkovi, který prohledává naše batohy až na dno. Nakonec se probíjíme hordou Pákistánců k íránskému vstupnímu razítku a jsme zpět v Íránu. Z roku 1995 AD jsme zpět v 1374 AH, ale vývojově by ten letopočet měl být spíš naopak.

ÍRÁN

Mahmud (pražský Pákistánec) měl pravdu - po Írán je vše podobné jako v Evropě (samozřejmě relativně) a teprve na íránsko-pákistánské hranici nastává ten opravdoví zlom a přichází Asie. Během uplynulých 2 týdnů jsme se o tom přesvedčili.

Zahedán

Ještě nás čeká asi hodina v minibusu z hranic do Zahedanu, ale to, že na sedadle řidiče sedí dva lidi (řidič a jeden Pákistánec) nás už teď nerozhází. Když přijíždíme do Zahedanu je už tma. Hotel nacházíme celkem rychle a hned si dáváme pořádnou porci čelo kebabu s rýží, chlebem a jogurtem.

Po sprše je naše očista tak napůl vykonaná. Napoprve ten pásek a prach nepustí, zítra už možná ano.

Hotel je plný Pákistánců. Všude běhají děti, z otevřených pokojů jsou slyšet plynové vařiče a cítit jídlo. Takhle nějak bych si představoval utečenecký tábor. Usínáme s blaženým pocitem vítězství nad Pákistánem. A že jsme přežili.

Den 26, sobota 19. 8.

Zahedan se nám minule zdál jako strašná díra na konci světa, ale teď po příjezdu z Pákistánu je pro nás téměř kouzelně čistým městem. Je tu sice vidět vliv Pákistánců: hodně lidí v pákistánských „pyžamech“, občas bordel na ulicích, ale jinak je to OK. Musíme si vyměnit nějaké dolary a hned se vydáme do Šírazu.

Výměna peněz je, jako vždy, několikastupňový rituál, který se den ode dne evidentně zdokonaluje - už pendlujeme mezi třemi přepážkami a jedním chlapem s razítkem. Po půlhodině je všechno dokonáno a my se vracíme koupit jízdenku do Šírazu.

Bus má odjet v poledne. Má poněkud zpoždění (přeci jen nejsme ještě tak daleko od Pákistánu, abychom se zbavili jeho vlivu), ale už v půl jedné se začíná něco dít. Nejprve si berou naše zavazadla, fixou (!) na ně pší místo kam jedeme a nakládají je. Pak se nakládáme my a asi v jednu vyrážíme.

První půl hodinu řidič pořád diskutuje o něčem s jedním dědou vpředu. Výsledkem je to, že se autobus po té půl hodině obrací a po půl druhé jsme zpět v Zahedanu. Děda s rodinou totiž špatně nastoupil, tak chtěli přestoupit do toho správného busu. Nad tímhle mi zůstává rozum stát. Umí persky a přesto nastoupí blbě.

Okamžitě vyjíždíme, tentokrát snad už naposled. Až do vzdálenosti 100 km od hranic projíždíme třemi velice důkladnými celními kontrolami. Vždy to znamená vystoupit z autobusu (všichni), vzít svoje zavazadla a postavit se do fronty na jejíž konci je prohledávají. Nás celníci hned posílají na druhou stranu a nic nám neprohlížejí (jen pasy). Ostatním ale třeba rozdělávají zabalené dorty. Na poslední kontrole celníci chtějí, abychom je vyfotili a pak jim poslali fotku. Samozřejmě, že v buse se něco pašovalo - nějaké látky. Vše bylo zabaveno.

V autobuse ještě cestuje hodně lidí v pákistánském oblečení. Ten vliv Pákistánu asi zaviňuje to, že tady ne všechno funguje tak, jak by mělo.

Jak jedeme, dovnitř fouká doslova žhavý vzduch - takový pouštní fén. Silnice jsou ale skvělé, takže to skoro vůbec nedrnčí. Teprve ten, kdo byl v Pákistánu je může opravdu ocenit. Ve srovnání se stejnou oblastí v Pákistánu (z Quetty do Taftanu) je tady infrastruktura o několik řádů lepší. I jména místa a vzdálenosti jsou dobře značeny.

Ještě v Zahedanu jsem si v čekárně na nádraží všiml otce se třemi dětmi - 2 kluci a 1 holčička (asi 5-6 let). Ona na sobě měla dlouhý kabát a přes hlavu šátek. V autobuse si ale oboje sundala a vypadala hned jinak - šťastnější a volnější. Vždy, když se blížíme k nějakému většímu městu, vojenské kontrole, nebo při zastávce na občerstvení, si je ale zase obléká. Teprve teď jsem si uvědomil, jaké je to pro ženy vlastně omezení (ono to v Íránu člověku nepříjde, protože si na to zvykne) a jak to vypadá nepřírozeně.

V celém Íránu a i Pákistánu jsou u chlapů v módě zarostlé tváře - snad 70% jich má plnovous nebo alespoň knír. Prezident Rafsanjání je prý dokonce kritizován za to, že žádný plnovous nemá.

Několikrát stavíme u „motořestů“ na občerstvení. U jednoho z nich mě lapil jeden děda (jak se později ukázalo vlastník toho motořestu) a pořád se mě ptal, jak se může stát šťastným, jak se to dá zaručit apod. Doteď jsem pořádně nepochopil, o co mu šlo. Pořád mumlal něco o tom, že štěstí přináší peníze.

Jelikož jedeme pouští, je v noci trochu chladno (konečně), takže se dá i trochu spát.

Den 27, neděle 20. 8.

Ráno projíždíme hornatou oblastí, kde jsou **stolové hory** podobné Ďáblově hoře v Arizoně. V Íránu jsou vůbec úžasné scenérie. Člověk se ani nestačí dívat a všechny ty pohledy absorbovat, někdy toho je opravdu moc.

Kultura řidičů je v Íránu asi 10× lepší než v Pákistánu. Tam všichni jezdí jak šílenci, aby byli v cílovém místě co nejdříve, a bezpečnost silničního provozu je snížena skoro na nulu. Jediný důvod proč v Pákistánu není moc dopravních nehod je snad to, že jsou na ty nervydrásající situace už všichni tak zvyklí, že nikdy nezpanikaří. Vždyť v nejhorším případě maximálně zatlačí protijedoucí auto na krajnici, tak proč se vzrušovat, že? V Íránu tenhle primitivní způsob myšlení není tak obvyklý.

Asi 30 km před Šírazem jedem kolem jezera, ze kterého se evidentně těží sůl.

Cestou projíždíme mnoha menšími i většími městy a všechna mají kromě čistoty ještě něco společné. Jelikož Írán je země, kde nějaký ten kilometr čtvereční nehraje roli, jsou všechna obydlená místa navrhována dosti velkoryse, tj. kolem každého města vede objízďková trasa, přes něj pak široká hlavní ulice, často se zelení mezi pruhy. Mají štěstí, že mají tak velkou zemi.

Dozvěděl jsem se, proč je doprava v Íránu tak levná. Jelikož Írán má celkem velká naleziště ropy, je tu benzín i nafta levná (benzín stojí asi 100 riálů za 1 litr, tj. asi 80 haléřů). Nafta se těží hlavně kolem řeky Šat-al-Arab podél hranice s Irákem, což byl také prvotní důvod osmileté irácko-iránské války 1980-88. Tehdy Irák tuto oblast ještě spolu s kusem vnitrozemí Íránu obsadil, ale Írán si to samozřejmě nenechal líbit.

Šíraz

Dopoledne přijíždíme do Šírazu. Na autobusovém nádraží hned kupujeme lístek do Tabrizu na zítra a přesunujeme se do jednoho předem vybraného hotelu. V hotelu máme dokonce i klimatizaci a v porovnání se stejně drahým ubytováním v Pákistánu je to nebe a dudy. Každý den tu dokonce čistí WC a koupelnu. V Pákistánských hotelech to asi dělali jen jednou - při předávání do užívání. Ta klimatizace skoro není potřeba, protože v Šírazu je příjemné klima, měl jsem ale strach, že vzhledem k blízkosti Perského zálivu tady bude vlhko. Vůbec došlo od Pákistánu ke změně k lepšímu, protože Írán už není ovlivňován vlhkými monzuny jako východní Pákistán.

Jelikož máme na Šíraz málo času, musíme sebou v jeho prohlížení hodit. Po krátkém odpočinku jedeme zpět na autobusové nádraží. Odsud jedeme minibusem do asi 50 km vzdálené vesnice Marvdašt, u níž se nalézají zbytky 2500 let starého bývalého hlavního města Persie - Persepolis.

Persepolis

Z hlavní silnice k němu vede široká alej. Je vidět, že je z něj turistická atrakce číslo jedna (hlavně pro Íránce). Z dálky vypadá hezky, i když velikostí a zachovalostí se zdaleka nemůže rovnat např. s Jerašem v Jordánsku a už vůbec ne s Efesem v Turecku.

Hned při vstupu nás čeká zmrazující překvapení - Iránci platí vstupné 500 riálů, cizinci ale 20× více - celých 10 000 riálů (něco kolem 100 Kč). Vzhledem k levnosti Íránu je to neslýchané vyděračství. Tady člověk vidí, jak na cizince u nás v Čechách musí působit, když jsou pro ně určeny vyšší ceny jen proto, že jsou ze Západu.

Persepolis začal být stavěn kolem roku 512 př. n. l. Dáriusem I. V perštině se jmenuje **Tacht-e Džamšíd**, což znamená Džamšídův trůn - po jednom z králů Persie. Dnešní jméno Persepolis je z řeckého „Perské město“.

Persepolis vlastně není zas tak dobře zachován - zbytky vstupní **Xerxesovy brány** se sochami lvů, několik paláců a **Apadana** - hlavní audienční síň císaře se 36 20metrovými sloupy. Na té je nejzajímavější dekorace obvodových zdí, která je po celé délce vyzdobena výjevy z bitev, obrazy nosičů vody a klínovým písmem - celkem 300 metrů dlouhé. V dobách největší slávy Persepolis byly dokonce vyvedeny v barvě, takže to muselo působit opravdu impozantně. Prolézáme mezi šutrama, rozloženými sloupama a bránama a mě se pořád dere do hlavy myšlenka jaká tady byla dřívě vyspělá civilizace a jak příchod islámu postupně uvrhl všechny jím ovlivněné země do fáze stagnace až úpadku, který trvá dodnes.

Po dvou hodinách na slunci mezi zbytky Persepolis odjíždíme zpět do Šírazu. Do večera máme ještě nějaký čas, tak se chceme podívat na pár zajímavostí.

Šíraz

Šíraz byl v letech 1753 až 1794 hlavním městem Persie. Leží v nadmořské výšce 1491 metrů v úrodném údolí, kdysi známém pro jeho vinice. Už v roce 693 byl provinčním hlavním městem, takže jeho tradice je celkem dlouhá. Proto je zde mnoho architektonicky i historicky cenných staveb. Pochází odsud umělci a architekti známí po celé Střední Asii. Jeden z nich, Ostad Isa, navrhl v 17. století známou hrobku v indické Agře Taj Mahal.

Jednou z opravdu unikátních staveb Šírazu je **Boghe-ye Šah-e Čerargh** - hrobka „Krále lamp“, kde je pochován Sayyed Mir Ahmad, bratr Imáma Rezy, který zemřel roku 835. Mauzoleum tu bylo poprvé postaveno ve 14. století a od té doby je to význačné poutní místo šítů. Nachází se společně s **hrobkou Ahmadova bratra Mohameda** na stejném, poměrně velkém nádvoří. Obě budovy jsou nádherně obloženy mozaikou z kachlí, jak už bylo v Persii zvykem. Ahmadova hrobka nás doslova uchvátí. Zevnitř je totiž obložena zrcadélky uspořádanými do různých ornamentů. Odlesky vnitřního osvětlení hrají snad všemi barvami co existují, nejen díky lomu světla, ale i proto, že samotná zrcadélka mají různé barvy. Je vidět, že k tomuhle místu tady mají lidé obrovskou úctu, protože sarkofág, který je oběhnán železnou mříží je místo, které líbají, dotýkají se jej a modlí se u něj. Uvnitř je naházena spousta bankovek. Hodně lidí se pak od něj při odchodu vzdaluje pozadu, aby se k němu náhodou neobrátili zády.

Stále ještě ohromeni se pak nějakou dobu jen tak procházíme po Šíraze. Je to celkem hezké město a opět relativně čisté, jako už všechna iránská města. Nejhezčí pro nás však zůstane Isfahán.

Večer peru nějaké oblečení a zase se po delší přestávce holím.

Den 28, pondělí 21. 8.

Dnešek bude ve znamení započatí dlouhého dvacetičtyřhodinového přesunu autobusem do 1500 km vzdáleného Tabrizu v provincii Východní Ázerbájdžán.

Ráno se ještě jdeme projít městem, hlavně bazarem, na který nám včera nezbyl čas. Zdejší **bazar** není zdaleka tak velký a ani zajímavý, jako jiné bazary v Íránu. Je tady i méně věcí, ale koberců hodně. Kupuju nějaké dárky.

Zastavujeme se také u **velké pevnosti**, která stojí uprostřed města. Dnes slouží pro účely policie. Nad vstupem je z kachlí utvořena zajímavá **mozaika** znázorňující vousatého muže (asi prorok Mohamed) jak bojuje s čertem. Jelikož ta mozaika je evidentně v moderním stylu, má asi symbolizovat boj muslimů s Velkým satanem, tj. USA. Na mozaice Mohamed samozřejmě vítězí.

Tohle už byl vlastně poslední bod našeho programu. Teď už jen projedeme Íránem a Tureckem. Nic dalšího už nebylo v původním plánu, takže vše další bude bonus. Zatím se zdá, že tím bonusem bude Ankara.

Na osvěžení si dáváme místní „pivo“ - hořkosladký nápoj bez alkoholu vyrobený ze sladu. Jako náhražka to není špatné, k pivu to má ale asi tak daleko jako voda k vínu.

Autobus do Tabrizu odjíždí s asi 10minutovým zpožděním. Nejede žádnou závratnou rychlostí, ale od naší zkušenosti s busem z Quetty do Taftanu máme heslo „Je jedno jak, hlavně když to jede.“, takže jsme rádi, že se pomalu ale jistě hýbeme. Může se zdát, že je to děsivé strávit 24 hodin v autobuse. Ve skutečnosti to není zas tak hrozné. První 1 až 2 hodiny jsou v pohodě, protože to člověk ještě není fyzicky „přesezen“. Pak se to začíná zhoršovat a po několika hodinách je to už trochu nepříjemné. Asi tak po sedmi hodinách jízdy ale přichází letargie a člověk si pomalu zvyká. Zbytek cesty pak probíhá v pohodě. Hodně taky samozřejmě záleží na tom, jestli má člověk co sledovat z okna. V Íránu (i Pákistánu) je skoro pořád na co se dívat. Jediný problém je v noci, kterou je vždy nutné nějak překonat. Od svítání, asi mezi pátou a šestou, už to ale zase jde.

Cestou zastavujeme vždy po třech až čtyřech hodinách na občerstvení v motorestu. Jedna zastávka před Isfahánem se mi zvlášť vryla do paměti. Nebyli jsme příliš blízko žádnému většímu městu, které by ve tmě mohlo rušit svit hvězd. Zašel jsem za motorest, kde byla ještě větší tma a asi 10 minut se díval na hvězdy. Byly nádherně vidět a mrkaly na mě. Krásně byla vidět Mléčná dráha a i části souhvězdí (Štír, Střelec), které v naší zeměpisné šířce nikdy nevidíme.

Den 29, úterý 22. 8.

Noc uběhla rychle, od zastávky ve dvě ráno mi to do šesti připadalo jako 5 minut. Asi jsem spal. Když se probouzím, už jsme v provincii Západní Írán asi 400 km od Tabrizu.

Asi 300 km od Tabrizu, před městem Zanjan, začíná být půda úrodnější a my vidíme, že se tu o žních opravdu činí. Většina úrody je už sklizena, některá pole už i znovu zorána. Lidé mají na domech obrovské kupy slámy, někdy větší než celý dům. Na silnici občas míváme tahače naložené kombajnem. Ta různobarevná pole z toho dělají krajinu podobnou Evropě.

Tabriz

Před Tabrizem zase nastupují hory, mezi kterými je uzavřen. Do Tabrizu přijíždíme asi po 22 hodinách v jednu odpoledne. Kupujeme si na zítra na 7³⁰ ráno jízdenku do Maku. Našli jsme si hotel. Je stejně drahý jako ostatní v Íránu. Má ale evropský záchod v koupelně, televizi i ledničku. Pohodlnější rozloučení s Íránem jsme si ani nemohli přát.

Tabriz je velké průmyslové město s téměř miliónem obyvatel, takže jsme neočekávali nic zajímavého. Dostí nás ale překvapilo centrum, kde je vybudována **pěší zóna** a dokončován velký **obchodní komplex** - moderní, prostorný, elegantní, s místem pro mnoho krámků. Takových center je tady více, skoro v každém druhém průchodu. V centru města je i jeden park (i s malým rybníčkem a půjčovnou loděk), do parků v Teheránu nebo Isfahánu má však daleko.

Je tu i **vyšoká hranatá citadela**, která je právě teď oplocena a asi se pracuje na její renovaci. Kdysi se z jejího vršku svrhávali odsouzení na smrt. Říká se, že jednu ženu od smrti zachránil její čádor, který ji při pádu posloužil jako padák.

V hotelu vyměňuju 2 dolary, protože už mi dochází riály, a jdeme na večeři. Chceme zkusit jídlo, které vidíme nabízet na každém rohu - bramboru zabalenou do chlebové placky, posolenou a rozmačkanou. Je celkem dobrá. Je to poprvé, co jsme něco podobného v Íránu viděli.

Večer peru, ale deník se mi psát nechce. Už jsem zase pozadu.

Den 30, středa 23. 8.

Ráno jsme asi v 7 na autobusovém nádraží. Bus jede v 7³⁰, takže se jdeme k okýnku zeptat, odkud vlastně. Děda za okýnkem si nejdřív nějak dlouho prohlíží naše lístky a pak z něj vypadne, že máme lístky na 6³⁰, čili na autobus, který už odjel. Vše zavinila naše neznalost perštiny a jejich špatná znalost angličtiny. Přemýšlíme nad nějakým náhradním řešením. Děda nám z okýnka ukazuje, že máme jít k autobusu, co jede do Maku v 7³⁰ (asi jsou ještě nějaká volná místa). Tam pár minut čekáme, až nám řidič ukazuje, že máme nastoupit a jít úplně dozadu do autobusu. Tak tedy nakonec jedeme.

Autobus je samozřejmě plný. Hodně lidí asi jede do Turecka - pro Íránce je Turecko takový malý Západ. Jeden náš spolucestující (taky přišel na poslední chvíli a tak taky sedí s námi vzadu) studuje v Rusku a teď se tam právě po prázdninách vrací. Má tam i ženu a po skončení studií by tam chtěl žít. Írán je prý strašná země, všude samá omezení a kontroly. Jeho na každé kontrole prohlíží dost důkladně, protože jede pryč ze země. Pokud by prý u sebe měl víc než 1000 dolarů, budou mu dolary nad 1000 zkonfiskovány. Vypráví nám o spolupráci Ruska a Íránu. Prý se teď hodně rozvíjí, Írán nakupuje od Rusů ponorky, MiGy 29 a chce koupit i atomové reaktory.

Cesta na hranice trvala jen krátce, asi 4 hodiny. Na íránské straně se nejprve musíme opět dostat od brány ohraničující hraniční pásmo do sedla mezi dvěma vrcholy, které je vlastní hranicí. Na výstupu z Íránu je dost velká fronta. Nejprve si jdeme nechat zkontrolovat pas a pak do dlouhé fronty na celnici. Lidí je tu požehnaně, ale přestože se odbavuje jen u jednoho stolu, vše jde celkem rychle. První jde Martin, toho kontrolují zevrubně, včetně počtu jeho bankovek a cestovních šeků. My s Chlupim projdeme skoro bez jediné otázky. Spojovací chodba mezi íránskou a tureckou stranou vede podél skleněné stěny, za kterou vidíme „čekárnu“, ve které jsme při vstupu do Íránu čekali a která je asi 4x větší než tahle uzoučká chodbička druhým směrem. Evidentně jim hodně záleží na tom, aby měl vstupující cizinec dobrý pocit dostatku prostoru při vstupu, ale výstup z Íránu už je odfláknutý. Na konci té téměř klaustrofóbní chodby je imigrační úředník, který nám bere naše imigrační karty. Po tom co nám dává výstupní razítko opět vstupujeme na tureckou půdu.

Nemáme turecké vízum. Turecký celník nás posílá na druhou stranu budovy, kde se vstupuje do Íránu. Jsou tady hordy Íránců, kteří čekají na celní kontrolu a výstupní razítko. Tlačí se ve frontě jak šlení. Je tu hrozný mumraj. Tureckým celníkům z toho tečou nervy. Tady nám zase jiný celník říká, že vízum (v Turecku ve formě samolepky) dostaneme po zaplacení poplatku v bance za rohem. Je to sice trochu zvláštní, ale tak si v bance kupujeme turecké vízum a vracíme se zpět k celníkům. Ti nám víza nalepují do pasů, dostáváme vstupní razítko a jsme v Turecku.

TURECKO

Máme smůlu, že je zrovna poledne, takže je zavřená směnárna. Musíme si vyměnit dolary u veksláků.

Jdeme dolů po velkém parkovišti kamiónů směrem k malým železným vrátkům, kterými jsme sem zhruba před měsícem vstoupili. Za nimi se na nás vrhají majitelé taxíků a nabízejí nám své služby v odvozu do Dogubeyazitu. Musíme trochu smlouvat, protože se z nás samozřejmě snaží vytřískat peníze, nakonec ale jedeme za stejnou cenu, jako jsme se dostali před měsícem z Dogubeyazitu sem. Taxikář nás veze až na autobusové nádraží.

Jelikož je teprve asi jedna odpoledne, zdá se nám zbytečné zabíjet čas v téhle malé vesničce, takže chceme jet rovnou do Ankary. Máme ale smůlu, bus do Ankary sice teď právě odjíždí, je už ale vyprodaný - místa jsou v něm jen do Erzurumu. Nasedáme s tím, že z Erzurumu do Ankary určitě něco pojede. Když odjíždíme z Dogubeyazitu, nemůžeme

se ani naposled podívat na Ararat, protože je úplně celý zahalen v mlze a mracích. Je tady taky chladněji než v Íránu, což je pro nás samozřejmě po delší době vítaná změna.

Oba řidiči jsou fajn, vtipkují s náma a jeden z nich pořád chce, abych si zkusil ten autobus řídit. Po několika kilometrech za Dogubeyazitem si zase uvědomujeme v jaké oblasti to vlastně jsme, když vidíme turecké vojáky hlídkující na silnicích. Jsou v plné polní, zastavují všechna auta a kontrolují kdo v nich jede. Na krajnici stojí na tahači obrněný transportér - zase jsme tedy v té části Turecka, kde je potřeba ochrana před kurdskými partyzány. Ze začátku jsou cesty horší než v Íránu. Írán si připomeneme i když míjíme nějaký íránský autobus nebo kamión.

V jedné vesničce chce do autobusu nastoupit starší muž (typický Turek s knírkem a čepicí) i s manželkou a dcerou. V autobuse se však kvůli něčemu začne hádat s řidiči. Hádky pak pokračuje asi ještě čtvrt hodiny v kanceláři firmy kde právě stojíme. Výsledkem je našťvaný (spíš nas..ný) Turek, který se nakonec znechuceně vrací i s rodinkou domů. Jednoznačně kladným vedlejším efektem téhle situace jsou ale 3 místa až do Ankary, která se místo téhle rodinky uvolnila. Řidiči jsou rádi, že nemají prázdná místa v autobuse, my jsme rádi, že jedeme až do Ankary, jen ten Turek (který se podle mě rozčílil proto, že neměli všichni místa u okýnka) se do Ankary už dnes asi nedostane.

Cesta do Erzurumu trvá asi 5 hodin. Těsně před ním se spouští déšť a zdá se, že pro nás to znamená změnu klimatu. Když zastavujeme na občerstvení, je už opravdu chladněji a nám se už zdá strašně vzdálená ta cesta vlakem z Quetty do Lahauru v Pákistánu, kdy jsme trpěli vlhkem a vedrem v propocených košilích a kalhotách.

Za tu dobu co jsme tady nebyli se kur turecké liry vůči dolaru změnil ze 44 000 na 47 500 lir za dolar - pokles téměř o 8% za měsíc!! I tak mi ale turecké hospodářství připadá daleko úspěšnější než íránské nebo pákistánské. Vyrábí si tady dokonce svoje auto. Jmenuje se „tofac“ a je to licenční fiat. Je fakt, že v Íránu taky vyrábějí vlastní auto. To je ale (narozdíl od relativně moderního toface/fiatu) založené na starém britském hillmanu. Jmenuje se „Paykan“ a v Íránu je všude tak jako u nás škodovky. Jako autobusy v Íránu jezdí hlavně staré modely mercedesů.

Občas je stále vidět, že jsme ještě na Středním východě - děcka v autobuse za námi řvou, zatímco jejich matka si poblinkává do rytmu. Na druhé straně jsem ale překvapený, že řidiči mají v autobuse tachograf!! To jsou ty paradoxy!!

Ankara

Den 31, čtvrtek 24. 8.

V noci už je opravdu chladno. Zastavovali jsme na jídlo a už jsem se klepal i ve své modré mikině. Cesta proběhla celkem v pohodě, byla neskonale pohodlnější než cestování busem v Pákistánu. Ráno před osmou vyjždíme do Ankary. Trvá ještě hezky dlouho než se autobus prodere až k terminálu, který je sice postaven hned na okraji města, ale my zrovna jedeme v ranní špičce.

Terminál kam přijždíme je úplně nový. Jelikož tu mají celkem hodně místa, byl pojat opravdu velkoryse a pro autobusy jsou tady 2 patra - jedno pro příjezdy, druhé pro odjezdy. Budova terminálu má 4 patra, z nichž jedno celé je určené pro kóje různých firem prodávající jízdenky na autobusová spojení do celého Turecka i velké části Středního východu. Nad nimi jsou otevřené čekárny, takže je dobře vidět na autobusy přistavené k odjezdu. Celkově to působí dobře organizovaně a napadá mě, jak velká je tu asi počítačová síť, když i každý příjezd a odjezd autobusu je při příjezdu/odjezdu zapsán do počítače. Na druhou stranu jsou všechny lístky prodávány bez jakékoliv podpory počítačů a rezervace si každá firma hlídá na papírech. Neexistuje tady (stejně jako v celém Turecku) jízdní řád. Firmy sice jezdí denně do stejných míst ve stále stejné časy, nějaký centrální jízdní řád ale není potřeba, protože si můžete být jisti, že do 95% tureckých měst něco pojede do hodiny od vašeho příchodu na nádraží a to ať tam přijdete kdykoliv. U jedné z firem kupujeme jízdenky na zítřek na devátou ráno do Istanbulu.

Terminál má být v budoucnu spojen s centrem i metrem, které teď bohužel ještě není v provozu. Hledáme nějaký autobus do centra. Je to beznadějně. Nasedáme proto do taxíku a necháme se vézt do čtvrti, kde mají být levné hotely. Naštěstí je v centru, takže nebudeme muset moc cestovat, když si budeme chtít prohlédnout místní zajímavosti, které jsou z velké části soustředěny právě v okruhu centra. Cesta centrem vede rušnými ulicemi, které vypadají jako nějaké bankovní centrum někde na Západě - vysoké mrakodrapy, obchody drahých firem, drahá auta.

V centru nemáme problém najít ubytování. Bydlíme kousek pod kopcem, kde je ankarská citadela (mimochoodem, jedno z bývalých jmen Ankary je Angora - odtud možná i angorský králík). Chvilí odpočíváme. Hlavní místo, které chceme navštívit je Atatürkovo mauzoleum. Je to sice asi 5 km, ale chceme se projít po Ankaře, tak jdeme pěšky. Cestou si dáváme kebab. Ankara vypadá celkem slušně, je ale plná aut. Od roku 1923 je hlavním městem Turecka. Už před čtyřmi tisíci léty tady však byla malá osada.

Atatürkovo mauzoleum je vystavěno na kopci a obklopeno parkem. Je k němu velice důstojný přístup. Dole pod kopcem je strážní budka ve které hlídkují vojáci. Každý kdo přijde pěšky v ní musí nechat svoje věci a pak jít nahoru po asfaltce. Jdeme parkem po klikatící se asfaltce. Občas nás mine autobus s turisty - nahoře je totiž velké parkoviště.

Na velké náměstí, v jehož čele stojí mauzoleum se přichází vydlážděnou kamennou cestou lemovanou podstavci s ležícími lvy. Rozlehlé náměstí je ze všech stran obestavěno podlouhlými budovami s podloubími. Mauzoleum je nalevo.

Je to moderní obrovská krychle, ke které se stoupá po širokých kamenných schodech. Vchod samozřejmě hlídají vojáci. V mauzoleu je jediná věc: **mramorová hrobka** s ostatky Atatürka. Celá tahle monstrózní stavba musela stát strašně moc peněz. Když procházíme budovy lemující náměstí s mauzoleem, je nám jasné, proč. Při prohlížení všech těch Atatürkových osobních věcí - od oblečení, šavlí, přes tabatěrky a nádobí až po holicí soupravy je nám jasné, že ho zbožňují. Takový klasický kult osobnosti (pokud se to tak dá nazývat i po jeho smrti). Jsou tu samozřejmě vystaveny i věci související se státností: reprezentační auta, dary od představitelů jiných států, tabulka s novou abecedou, kterou Atatürk zavedl, dokonce i lafeta, na které byl pohřben. Je ale pravda, že hlavně díky jemu je Turecko dnes ekonomicky před většinou států Středního východu.

Když se vrátíme dolů, stavujeme se ještě na konci kamene cesty se lvy v malých čtvercových budovách po obou stranách cesty, kde je přehlídka historie stavby mauzolea. Jsou tady vystaveny různé návrhy podoby mauzolea i průběh jeho výstavby. Dole pod kopcem si vyzvedáváme svoje věci a přes město se chceme dostat na druhý kopec, kde je **ankarská citadela**.

Náš hotel je kousek od citadely, takže se pak nebudeme muset vracet příliš daleko. Nahoru na kopec k citadela se jde nejprve parkem. Potom prolézáme dírou ve zdi a ocitáme se uprostřed obydlené části citadely - chudinské čtvrti. Vlastní citadela je stará 1300 let a pochází z dob Byzance. Odsud jdeme k vyhlídce. Nepodařilo se nám dostat dovnitř citadely. Buďto jdeme ze špatné strany, anebo není přístupná veřejnosti. Vyhlídka odsud je ale celkem hezká. V dále vidíme mrakodrapy centra, kousek od nich kopec s Atatürkovým mauzoleem. O hodně blíž, na pravo od nás je na protějším kopci další chudinská čtvrť. Ten kopec je přímo poset polorozpadlými chatrčemi s červenými střechami. I tohle je Ankara, která dost kontrastuje s tou mrakodrapovou a relativně čistou Ankarou v centru.

Z citadely jdeme pomalu zpět dolů k hotelu. V malé restauraci u hotelu si dáváme čaj a malou večeři. Jdeme brzo spát, zítra chceme po sedmé vyjet na autobusový terminál.

Den 32, pátek 25. 8.

Ráno nasedáme do taxíku a jedeme na terminál. Jak se k němu přibližujeme, míváme několik set metrů (!) dlouhou kolonu taxíků. Jsou to taxíky, které čekají až na ně přijde řada a budou moci odvést pasažéra z terminálu do města. Na terminále čekáme asi hodinu, než přijíždí náš autobus. Vše je tu čisté, autobusy pohodlné a s klimatizací. Dost kontrast oproti dopravě, kterou jsme jeli ani ne před deseti dny.

Hned za Ankarou najíždíme na dálnici. Ta bohužel nevede až do Istanbulu, i když na všech úsecích už se staví, takže snad bude dokončená v dohledné době. Nejméně je pokročeno v hornaté oblasti asi tak na polovině cesty mezi Ankarou a Istanbulem, kde se ještě pořád jezdí po křivolakých, úzkých silničkách, kde se jen tak tak minou dvě auta. Pod námi v údolí je ale už vidět rozestavěná dálnice. Před Izmitem zastavujeme na občerstvení. Není to klasický motorest, ale spíše jen krámk se suvenýry, kde navíc prodávají i ovoce, zmrzlinu a víno. Pak pokračujeme dál směr Istanbul.

Istanbul

Jelikož Istanbul je obrovský, bylo by pro některé lidi v autobuse nevhodně, aby je autobus odvezl na terminál, odkud by se musely třeba dvě hodiny vracet. Proto je řidič rozváží a my máme možnost si prohlédnout velkou část istanbulské dálniční struktury a i některé čtvrti, kam by se člověk jinak nedostal. Po něco více než pěti hodinách jízdy z Ankary přejíždíme most přes Bospor a vracíme se tedy znovu do Evropy. I tak cesta na terminál trvá ještě alespoň další půl hodiny.

Nástupiště kam přijíždíme je kousek od nástupiště 103, odkud má zítra v sedm večer jet autobus do Prahy. Jdeme se ujistit, jestli náš autobus opravdu jede, aby nedošlo k jedné z těch nepříjemných náhod, které se stávají právě v té nejnevhodnější době. Vše je ale OK, takže můžeme v klidu odjet metrem do centra. Vystupujeme z metra a jakmile chceme přejít první křižovatku cestou do čtvrti levných hotelů, zastavuje nás ten stejný člověk co před měsícem a ptá se nás, jestli se zase jdeme ubytovat k němu. Ještě v autobuse z Ankary jsme vymýšleli, kde se dnes ubytujeme, protože jsme si mysleli, že na tenhle penzión už bude odpoledne po příjezdu trochu pozdě, protože je celkem malý a rychle se tedy naplní. Teď ale víme, že mají ještě místo, takže už vlastně máme zařízenou i poslední věc o kterou jsme se ještě museli postarat.

Teprve teď se můžeme konečně úplně uvolnit, protože už se nám prakticky nemůže stát nic kvůli čemu bychom nestihli autobus do Prahy. Do zítra odpoledne budeme jen relaxovat a srovnávat si v hlavě uplynulý měsíc. Zdá se až neuvěřitelné, že vše uteklo tak rychle a teď už nás čeká jen cesta autobusem zpět domů.

Večer se jdeme najíst (zase po dlouhé době si dáváme pivo), projít se ještě večerním Istanbulem a podívat se na západ slunce k moři. Chlupi večer v penziónu kupuje od jednoho Francouzem za svoje turecké liry české koruny, protože se chce zbavit přebytečných lir a Francouz zase chce zužitkovat nepotřebné koruny. Ta naše koruna už je tedy

dost tvrdá, když se koruny dají koupit už i v Turecku (na druhou stranu je ale fakt, že už před třemi lety se tady dalo našimi korunami v pohodě platit).

Den 33, sobota 26. 8.

Dnešek máme prakticky celý volný. Autobus do Prahy odjíždí až v sedm večer. Chceme si prohlédnout místa, na která jsme před měsícem neměli čas - palác Topkapi a Modrou mešitu.

Nejprve ale jen tak procházíme ulicemi, Chlupi chce totiž koupit ještě nějaké dárky. Cítíme se už podstatně uvolněněji, protože jsme relativně blízko domova (např. oproti Lahauru). Pro dnešek se z cestovatelů stáváme turisty a přidáváme se k těm davům co míří do paláce Topkapi.

Topkapi je obrovský palácový komplex, bývalé sídlo sultánů (už od roku 1462). Každý sultán k němu přistavěl něco podle svého gusta, takže je to teď směsice budov, zahrad, galerií a knihoven. U vchodu musím odevzdávat svůj velký nůž. Celý palác je tak obrovský, že nevíme kde začít s prohlídkou. Vcházíme velkou Císařskou branou do první zahrady, která je ze všech stran obestavěná budovami. Sultán tu byl dokonale izolován a tak mohl vždy celkem rychle zapomenout na chudobu, která byla v Istanbulu. V pravém křídle je podlouhlá budova, která sloužila jako kuchyně. Podle její velikosti tady určitě bylo několik set strážníků. Teď je tady výstava vzácné keramiky, zbroje a samozřejmě kuchyňského náčiní. Ve stropě jsou stále vidět otvory, kterými unikal kouř a pára.

Z pravého křídla postupujeme dále do audienčních místností, kde jsou teď vystaveny všelijaké šperky, dřevoryty, dary od cizích vládců, oblečení sultána i jeho rodiny a v jedné místnosti dokonce stylově oblečený člověk zpívá modlitby. Za těmito místnostmi je terasa, ze které je pohled na Bospor a asijskou část Istanbulu. Taky je tu několik drahých restaurací. V zadní části zahrady, do které se vchází z terasy je altánek - kruhová budova, která evidentně sloužila jako „odpočívárna“ pro sultána. Podél stěn je v ní několik pohovek a dokážu si celkem živě představit, jak se tady různým způsobem bavil s tanečnicemi.

Vracíme se zpět do první zahrady. V levém křídle budov je **harém**, tedy ta část paláce, kde pobýval sultán se svoji rodinou. Sultán byl (kromě eunuchů) jediný muž který tu bydlel. Všichni ostatní se tady pohybovali jen ve vymezené době. Harém je rozlehlý a v daleko větší míře o něm platí, že si každý nový sultán přistavěl svůj kousek. Je tady několik set místností, většinou obytných. Pak jsou tady lázně, velká místnost, kde sultán přes den pobýval a venku (hodně pod úrovní paláce) je velký bazén pro ženy. Jak se tak na to dívám, tak tady ale musela být celkem nuda.

Jdeme na **Hippodrom**, což je oválné náměstí, kde se za Římanů konaly hry. Začalo se stavět v roce 203. Dnešní Hippodrom je vlastně několik metrů pod úrovní původního Hippodromu - stadiónu. V jeho středu je téměř 3500 let starý obelisk s hieroglyfy.

Hned vedle Hippodromu je **Modrá mešita**. Říká se jí tak podle vnitřní výzdoby, která je celá laděna do modra. Musíme chvíli počkat, protože je jedna hodina a právě v ní je modlitba. Ležíme tedy na trávnicích Hippodromu a pozorujeme lidi kolem. Z nedalekého bistra k nám doléhá „Zombie“ od Cranberries. Asi ve dvě jsme už v mešitě. Byla postavena mezi léty 1609 a 1619 naproti mešitě Svaté Sofie. Vnitřní zařízení (stejně i jako všech mešit) je celkem jednoduché a má daleko do pompéznosti křesťanských svatostáneků. Hlavní výzdobu v mešitách tvoří koberce na podlaze i na stěnách. Z kopule visí na desítkách černých lan konstrukce, které slouží jako svícny. Na jihovýchod vede výklenek, ke kterému se všichni klaní. Označuje totiž směr, ve kterém se nachází Mekka.

Modrou mešitou končíme letošní cestu po Středním východě. Cestou do penzionu si ještě chceme koupit nějaké jídlo. V penzionu si naposledy balíme všechny svoje věci. Je to rituál, který jsme za posledních pět týdnů podstoupili x-krát a teď je najednou poslední. Kluci si kupují vodu do autobusu a pak opouštíme naše poslední útočiště.

Metrem jsme za chvíli na **autobusovém nádraží**. Je něco po čtvrté, tak si necháváme věci v kumbále společnosti se kterou jedeme a jdeme do čekárny. Je tady televize a kulečnickový stůl. Už tu sedí několik Čechů. Jeden po druhém si jdeme koupit pití do autobusu a pak už jen vychutnáváme poslední minuty pobytu na Středním východě.

Tentokrát je autobus plný. Drtivá většina spolucestujících jsou studenti, kteří cestovali po Turecku. Překvapuje mě, že s námi jede jen jeden „šmelinář“. Snad kvůli němu nebudeme mít problémy na hranicích. Po zkušenostech z minulé cesty si do autobusu z batohu беру mikinu a bundu - určitě bude po cestě podstatně chladněji než tady.

Něco po sedmé, skoro na čas odjíždíme. Vezou nás stejní řidiči a jedeme stejným autobusem jako před pěti týdny. Asi po čtyřech hodinách jsme na hranicích Turecka s Bulharskem. Už je zima.

Den 34, neděle 27. 8.

Asi ve dvě v noci zastavují řidiči u jedné turecké restaurace a dávají si jídlo. Mají tady šampus za jeden dolar. Jelikož jsme vlastně ještě neoslavili, že jsme všechno bez újmy přežili, tak si jeden kupujeme a připíjíme na další cesty.

Zbytek cesty přes Bulharsko spíme a probouzíme se až na hranicích s Rumunskem. Projíždíme hranice a míříme na sever směr Bukurešť. Už svítá.

RUMUNSKO

Rumunsko nás opět fascinuje. Možná máme morbidní radost s toho, že ač Rumunsko patřilo do stejného východního bloku jako my, je jeho ekonomická situace mnohem horší. Jsme prostě rádi, že nejsme Rumuni. Ty lesy betonových paneláků se hned tak nikde nevidí. Na druhou stranu tady vyrostlo hodně nových kostelů, které (obzvlášť na venkově) působí docela romanticky.

Cestou k hranicím opět projíždíme **Karpaty**. Řidiči staví na oběd. Opět je to turecký motorest. Před hranicemi pak stavíme ještě jednou, tentokrát u motorestu (opět tureckého), kde jsme byli i cestou sem - šrotiště s nákladáky.

Cesta po rumunských okreskách trvala 14 hodin. Je asi osm hodin a jsme na hranicích s Maďarskem. Je tady šílená fronta. Jako vždy dělají Rumuni obrovské problémy a prohlížejí všechno. Jelikož máme turecké řidiče, kteří jsou z domu docela „otrslí“, daří se nám dostat se předjížděním asi tak do poloviny fronty. Dál už to ale nejde. Hlavně ale rumunští celníci posílají všechny „předbíhače“ úplně na konec fronty. Tak tady stojíme a suneme se auto po autu. Nám to ale celkem nevadí, protože i tak se stále přibližujeme k domovu.

MAĎARSKO

Asi po dvou hodinách jsme konečně „dopopojižděli“ na hranici. Na maďarské straně musíme vystoupit a každý si vyndat svoje zavazadlo. Celníci pak odmontovávají v autobuse nějaké kryty a dívají se, jestli něco nepašujeme. Je docela kosa a i trochu kape.

Den 35, pondělí 28. 8.

Probouzím se, když už se rozednívá. Jsme někde v Maďarsku, doufám, že blíž Slovensku než Rumunsku. Venku prší a je šedivo. Je pondělí a lidi chodí do práce. Brzy jsme na maďarsko-slovenských hranicích. Formality trvají poněkud déle, ale pravděpodobně je to tím, že jedeme v tureckém autobuse.

Asi v osm ráno zajíždíme na autobusové nádraží v Bratislavě. Moc se nezdržujeme a hned pokračujeme k hranicím.

ČESKÁ REPUBLIKA

V devět hodin překračujeme po třicetipěti dnech a téměř devatenácti tisících kilometrech slovensko-české hranice. Pořád prší a Česká republika nás tedy nevíta příliš láskyplně. Když stavíme v Brně, kupuju noviny - po dlouhé době konečně zase nějaké zprávy.

Před jednou hodinou odpoledne konečně přijíždíme do Prahy. Máme zpoždění asi 4 hodiny. Nijak zvlášť nám to ale nevadí - naše nálada i přes to už od maďarských hranic prudce stoupala. K autobusu přišel Martinův brácha s tátou. Musíme vypadat hrozně - jsme zarostlí, dva dny nemytí. Martinův brácha nám dělá poslední společnou fotku před autobusem. Střední východ jsme tedy pokořili.

STATISTIKA:

TRVÁNÍ: 35 dní
 ZEMĚ: Turecko Írán Pákistán
 KM: 3742 6217 5072
 CELKEM KM: $15031 + 2 \times 2063 = 19157$ (z Prahy)
 NÁKLADY:

	Přípravy	Turecko		Írán		Pákistán		Celkem
(\$1=26,43 Kč)	Kč	<i>liry</i> (\$1=46000TL)	Kč	<i>riály</i> (\$1=3000R)	Kč	<i>rupie</i> (\$1=31Rs)	Kč	Kč
Doprava	3 590	2 754 000	1 582	74 000	652	3 486	2 972	8 796
Ubytování	0	771 000	443	38 800	342	696	594	1 379
Strava	107	673 000	387	41 000	361	814	694	1 549
Suvenýry	0	0	0	38 200	337	786	670	1 007
Ostatní (víza, ...)	3 090	1 157 500	665	22 050	194	66	56	4 005
Celkem	6 787	5 355 500	3 077	214 050	1 886	5 848	4 986	16 736

prosinec 1995

DALŠÍ DENÍKY:

Název	Rok	Země
Střípky z Izraele	1990	Izrael
Skandinávie	1991	Finsko, Norsko, Švédsko, Dánsko
Stopem do Paříže	1992	Francie
Blízký východ	1992	Turecko, Kypr, Sýrie, Jordánsko
Západní Afrika	1993-4	Ghana, Pobřeží slonoviny, Mali, Burkina Faso, Togo, Benin
Střední východ roku 1374 AH	1995	Turecko, Írán, Pákistán
Pobaltí	1997	Litva, Lotyšsko, Estonsko, Rusko
Cesta kolem světa - I. až IV. díl - Příloha I.: Statistika aneb kolik stojí cesta kolem světa? - Příloha II.: E-mailové zprávy	1998-9	Bělorusko, Rusko, Kazakstán, Čína, Pákistán, Indie, Nepál, Bangladéš, Thajsko, Malajsie, Singapur, Indonésie, Austrálie, Francouzská Polynésie, Chile, Velikonoční ostrov, Bolívie, Peru
Blízký východ	2002	Libanon, Sýrie, Jordánsko
Afghánistán	2004	Afghánistán, Pákistán, Spojené arabské emiráty
Albánie	2007	Albánie, Černá Hora, Chorvatsko

Všechny deníky si můžete stáhnout z internetové stránky e-časopisu <http://eCesty.cz>